Nr. 9 Grudziądz, czerwiec 1929 r. Rok II

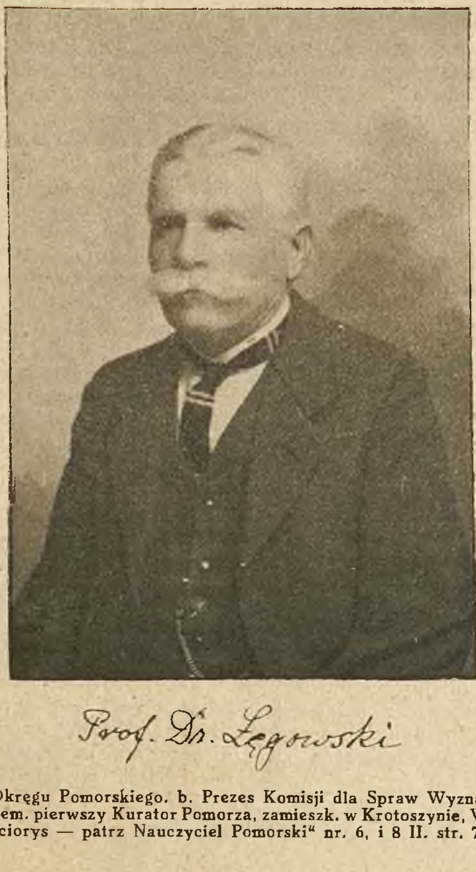
Nauczyciel Pomorski

„Szkoła Pomorska"

Organ Pomorskiego Oddziału Okręgowego
„Stowarzyszenia Chrześcijańsko-Narodowego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych".

Wychodzi 12 razy w roku - w pierwszej połowie każdego miesiąca. Cena pojedyńczego numeru 50 gr bez przesyłki. Abonament wraz z przesyłką: miesięcznie 0,55 zł, kwartalnie 1,50 zł, półrocznie 2,70 zł, rocznie 4,80. Członkowie „Stow. Ch. N. Naucz. Szk. Powsz." Okręgu Pom. płacą za numer wraz z przesyłką 25 gr miesięcznie oprócz składek członkowskich i razem z niemi na PKO. Poznań nr. 206.133 (Pomorski Zarząd Okręgowy).

Redaguje: (Redaktor odpowiedzialny) Albin Nowicki, Grudziądz, Młyńska nr. 27, tel. 121 z współudziałem Komitetu Redakc. Adres Redakcji i Administr.: Grudziądz, Rynek nr. 15 p. I.

Prof. Dr. Łęgowski

Prezes honorowy Okręgu Pomorskiego. b. Prezes Komisji dla Spraw Wyznaniowych i Szkolnych na Pomorzu w Toruniu, em. pierwszy Kurator Pomorza, zamieszk. w Krotoszynie, Wielkp., ul. Mickiewicza 4. (Życiorys — patrz Nauczyciel Pomorski" nr. 6, i 8 II. str. 7 i 8).

Ks. Kanonik Prof. Dr. Raszeja — Pelplin.

„Cztery słowa“ Pierwszego Nauczyciela Chrystusa Pana do swych następców.

Jam jest droga i prawda i żywot. (św. Jan XIV, 6). Streszczenie).

Z radością prawdziwą wita Kościół dziś chrześcijańskie nauczycielstwo pomorskie w murach starej fary chełmińskiej, ciesząc się, że zjazd swój jubileuszowy rozpoczyna u ołtarza Jezusowego... nie dla pustego konwenansu lub zwyczaju, ale z żywej wiary w tego, który o sobie powiedział.. Jam jest droga i prawda i żywot." On największy pedagog. Nauka jego źródłem prawdziwej mądrości wychowawczej. On ma też dla nauczyciela „słowa żywota". (Jan VI. 69).

Pierwsze słowo: „Dopuście dziatkom przyjść do mnie i nie zabraniajcie im" Znana powszechnie owa cudna scena, gdzie Jezus błogosławi dzieci. On ,syn Boży, przedwieczne Słowo Ojca niebieskiego, deus de deo, Bóg z Boga, światłość z światłości, zniża się do maluczkich. Ręce swe błogosławione kładzie na ich główki. A przecież to dzieci tego narodu, który niezadługo te ramiona rozepnie na krzyżu. te ręce zrani... Serce Jezusowe na to nie zważa. Widzi tylko dziatki i się do nich schyla. Miłość jego woła: Dopuśćcie dziatkom przyjść do mnie i nie zabraniajcie im albowiem takowych jest królestwo Boże .

Miłość! Otóż pierwsza dźwignia życia nauczycielskiego! Nauczyciel chrześcijański podobny do tego Chrystusa, dzieci wołającego do siebie! Miłość do dziecka zaprowadziła go do zawodu nauczycielskiego, do uczelni wyższych, miłość ta każe mu codziennie otwierać bramy szkoły, wiejskiej czy miejskiej, i wołać dzieci do siebie. Miłość to tajemnica jego powodzenia, klucz do serca dziatek... Pod jej powiewem ciepłem niknie opór wszelki, jak w słońcu topnieje lód, a dusza dziecka jak wosk mięki staje się podatna na pracę wychowawczą. Co św. Paweł o sobie i swej pracy duszpasterskiej mówi: choćbym mówił językami anielskiemi, a miłościbym nie miał stałbym się jako miedź brząkająca... i choćbym miał proroctwo i wiedziałbym wszystkie tajemnice i wszelką nakę, a miłości bym nie miał, niczem nie jestem (1. kor. XIII, 1, 2)., to powiedzieć można o nauczycielu każdym: Choćby posiadał długoletnie doświadczenie, najwytrawniejsze metody, najgłębszą wiedzę, bez miłości nie byłby dobrym przewodnikiem. Miłość cierpliwa, nie zraża się niewdzięcznością; miłość się nie wynosi, nie poczytuje sobie za hańbę, zniżyć się do najmniejszych; miłość szeroka, jak szerokiem jest serce Boże, nikogo nie wyklucza ni dziecko bogate ni ubogie, ni piękne ni niekształtne... a najchętniej się udziela tam, gdzie nieudolność i słabość najwięcej potrzebują pomocy. Miłość taka w sercach uczniów buduje sobie pomnik — monumentum aere perennius. Zapytajmy się własnego życia! Z podziwem wspominamy nauczycieli o głębokiej wiedzy, chwalimy pedagogów o doświadczonych metodach, ale serce nasze należy temu, który serce nam dał.

Drugie słowo: „Ktoby zgorszył jednego z tych małych, którzy w mię wierzą. lepiej mu, aby zawieszono kamień młyński u szyi jego i zatopiono go w głębokości morskiej. Patrzcie, abyście nie wzgardzili jednego z tych małych"! (Mat. XVIII, 6. 10.). Dobitniej Pan Jezus nie mógł podkreślić wartości duszy dziecka. Każda dusza odkupiona, zroszona krwią Jezusową. Zawód nauczyciela — to posłannictwo około takiej duszy. Zawód wzniosły, ale odpowiedzialny. Oby każdy nauczyciel tak swą pracę rozumiał jako misję, mu powierzoną z góry, prowadzić dzieci do Jezusa, a nie zabraniać im. Nowoczesna pedagogika bezbożna i jej tendencje tego posłanictwa nie spełniają, zamykają dziecku drogę do Jezusa. Szkoła, która milczy o Bogu, Chrystusie, Kościele, sakramentach św. to zbrodnia na duszy dziecka. Uczyć dzieci zaniedbania modlitwy, lekceważenia niedzieli, obojętności w przyjmowa-

niu sakramentów Św., to dzieciom zamykać źródło prawdziwego światła i mocy niebieskiej, to grzech tem większy, że w czasach naszych takiego hartu dzieciom więcej potrzeba aniżeli kiedykolwiek... Cześć nauczycielstwu chrześcijańskiemu, że niezachwianie broni religijnego wychowania dzieci! Nie czyni tego dla przypodobania się jakimś prądom, dla zyskania sobie miana nauczyciela „nowoczesnego ani dla zysków materjalnych, ale z poczucia odpowiedzialności przed Bogiem za dusze powierzone.

Trzecie słowo: Pan Jezus chwali dziecko. „Zaprawdę powiadam wam, jeśli się nie staniecie jako dziatki, nie wnijdziecie do Królestwa niebieskiego". (Mat. XVIII, 3) Słowo pełne optymizmu! Taki optymizm niechaj towarzyszy nauczycielowi w znojnej pracy w szkole! Nie stoimy na stanowisku przesądnego, wybujałego optymizmu Rousseau'a i jego zwolenników dzisiejszych. Wiemy, że wytrawne oko pedagoga i w pokoleniu młodem spostrzega smutne skutki grzechem skażonej natury ludzkiej. Ale zawsze świat dziecięcy innym aniżeli świat dorosłych, podobny do ogrodu wiosennego o świeżej zieleni. Ileż serc niewinnych w szkole otwiera się nauczycielowi! Dlatego wiara w przyszłość, wiara w dziecko! Niechaj w wszelkich trudach przyświeca nadzieja, że z szkoły idzie przyszłość lepsza, zdrowsza, silniejsza!

Czwarte nareszcie słowo, to słowo nagrody dla nauczyciela: „Ktoby przyjął jedno dzieciątko takowe w imię moje, mię przyjmuje". (Mat. XVIII, 5.). Świat mało docenia pracę nauczyciela. Gdy sportowiec nowy ustanawia rekord, artysta wyrzeźbia cudowne dzieło sztuki..., świat bije im oklaski. Gdy nauczyciel — artysta w duszy dziecka rzeźbi misterny obraz Boży, tego się nie dostrzega. Tem głębiej Bóg potrafi docenić pracę wychowawczą: Praca nad dzieckiem, to jakoby praca nad osobą Zbawiciela! Myśl ta pełna pociechy i pokrzepienia dla wychowawcy, ilekroć szarość dnia codziennego go zmudza, a godziny nauki płyną ociężale, ilekroć niewdzięczność z strony dzieci lub rodziców mu życie zatruwa, gdy wszelkie wysiłki zdają się iść na marne, gdy wszelkie trudy nie znajdują uznania...!

Cztery te słowa, to prawdziwe „słowa żywota". Oby duch św. wrył je głęboko w sercu każdego nauczyciela!

Melchior Ryczakowicz — Grudziądz.

„Współczesne problemy wychowawcze z uwzględnieniem naszej ideologji".

(Referat wygłoszony na zjeździe jubileuszowym w Chełmnie d. 21 maja 1929 r.)

Żyjemy w czasach, w których duch reformatorski ogarnął całe życie. Demokratyzm szerzy i rozwija się coraz bardziej. Nowe warstwy doszły do znaczenia i zażądały udziału w tworzeniu historji. Mimo tych zmian tak głębokich, szkoła potrafiła zachować na ogół swój dawny charakter. Skutek jest ten, że w całym świecie poczyna się budzić niezadowolenie z obecnego typu szkoły, z szablonu, który gniecie tak nauczycielstwo jak i uczniów. Oglądamy się coraz bardziej za nowym typem, za świeższą atmosferą szkolną. A ta zmiana idzie — powoli i stopniowo — ale idzie! I nie może być inaczej! Prąd reformatorski w szkole staje się coraz silniejszy i zatacza coraz szersze kręgi i domaga się gruntownej przebudowy życia szkolnego. Stoimy więc wobec problemu przebudowy szkoły i przeobrażenia wychowania. Oczywiście piętrzą się przed nami trudności i zmuszają nas do powolnego tempa w pracy — lecz z drugiej strony życie nie cierpi zwłoki i każe nam przyspieszać budowę własnej szkoły, aby z niej wyszło pokolenie, lepiej przystosowane do zmienionych warunków życia ekonomicznego i społecznego. Zanim zdecydujemy się na kierunek, w którym pójść ma zmiana musimy się zastanowić, głęboko i spokojnie przedyskutować, gdyż rezultatem takiej zmiany musi być dobro narodu i państwa polskiego. Prąd reformatorski zapanował we wszystkich rodzajach szkolnictwa. Zmieniają się metody nauczania i zmieniają się metody wychowania.

Jedną z najgłówniejszych wad dawnego systemu była nieznajomość dziecka, które traktowano jako starca w miniaturze i jako starca wychowywano. Sam Herbart w swym systemie brał za punkt wyjścia psychikę dorosłego. Coprawda istniały potężne protesty przeciw temu pojmowaniu dziecka, tu i ówdzie domagano się praw i zrozumienia dla tych małych istot, ale głosy te genjalne, nie poparte naukowemi dowodami, musiały zamilknąć. Wychowawca, jako zwierzchnik, wydawał rozkazy i przepisy karności, odnoszące się przeważnie do życia zewnętrznego szkoły Rozkazy normowały stosunek wzajemny wychowawcy do wychowanka — a niekiedy rozkazy te zawierały polecenia etycznej natury. Karność polegała na bezwzględnem posłuszeństwie ucznia, jego punktualności, akuratności i zachowaniu wszelkich pozorów, które cechowały dobre i grzeczne dziecko. Jedynym argumentem utrzymania karności: chłosta. Dopiero w ostatnich czasach miejsce kar cielesnych zajął ton perswazji, pewna pobłażliwość. Ale i w tych czasach jeszcze surowość uchodziła za skuteczniejszą niż łagodność. — Jak wyglądała taka karność za kulisami? — Otóż najważniejszem prawem wychowanków było: nie dać się złapać na gorącym uczynku! — Wychowawca zaś starał się, by jaknajwięcej wyłapać braków u wychowanka i karał za nie, a nie wskazywał dróg i nie dopomagał do usunięcia tychże. Takie pojęcie karności wyrabiało w wychowankach utrzymanie pozorów, zacieranie śladów, solidarność ogólną, kłamstwo, oszustwo, a co gorsze, środki te uważano za dobre i starano się o nabycie wprawy w nich. Odpisywanie zadań, podpowiadanie w klasie, nieprzyznawanie się do popełnionego czynu, unikanie odpowiedzialności, obchodzenie przepisów — wszystko to, nie uchodziło za zło, owszem, niekiedy otaczane były podziwem, gdy przekraczały już miarę przeciętną. — Silna ręka może jedynie spowodować dotrzymanie terminów i wykonanie zewnętrznych obowiązków; może wprowadzić sprężystą administrację, ale nie może ożywić szkoły duchem prawdziwej pracy, która wynika z ufności i radości. Stosunek wrogi wychowawcy do wychowanka wytwarza antypatję wzajemną, wychowawca stara się, żeby swego nielubianego wychowanka jaknajprędzej się pozbyć i czas swój spędzać będzie na złorzeczeniach i gniewaniu się, a nie w pracy wychowawczej. Stosunek taki zamyka drogę do duszy dziecka na zawsze! — Wychowanków odsuwano zawsze na plan drugi — a siebie, wychowawcę, na pierwszy. W taki sposób wychowawca wyrabiał w sobie pańskość kosztem biednych dzieci — i, aby sobie dogodzić, stawiał wymagania coraz surowsze.

Dopiero w nowszych czasach, dzięki rozwojowi psychologji dziecka i psychologji pedagogicznej — przekonano się, że wychować niemożna przymusem, lecz pracą długą i mozolną, łagodną, spokojną. Za prądem reformatorskim, który usunął ze szkoły zabójczy przymus, a wprowadził pracę twórczą, w logicznem następstwie musiała się zmienić rola wychowawcy. Jego autorytet, który trzymał na uwięzi temperamenty wychowanków i hamował ich naturalny rozwój — musiał ustąpić! Wychowawca zeszedł ze swej katedry i ustąpił na plan drugi — a jego miejsce zajęło dziecko. Wychowawca przestał rozkazywać i rządzić; czeka on, aż dziecko zawezwie jego pomocy. Wychowawca przestaje być panem wychowanka, lecz powinien być zato panem sytuacji. Wola jego powinna stwarzać takie sytuacje, aby wywołały i podtrzymywały zainteresowania dzieci. Narzucany dawniej autorytet zewnętrzny ma być zastąpiony przez autorytet wewnętrzny, przez poczucie odpowiedzialności, wynikające z rozumienia stosunku jednostki do ogółu. — Zaznaczyć trzeba: krańcowoprzeciwny stosunkowi przymusu jest stosunek sympatji miłości. Stosunek ten krańcowy — stosunek miłości jest tak samo niebezpieczny jak stosunek oparty na prawie pięści. Zbytnia intymność psuje porządek. Nadmierne wywoływanie miłości względem siebie powoduje maskowanie się i ukrywanie właściwych wad — a ukrywanie, to nie jest usuwanie! Ukrywanie utrudnia rozpoznanie charakteru i uniemożliwia pracę wychowawczą. Należy się więc wystrzegać tak sympatji jak też i antypatji. Pójść należy nam drogą środkową, a odnaleźć ją jest trudno, bardzo trudno, ale koniecznością. Drogę tę — wskaże nam zamiłowanie w pracy pedagogicznej i dłuższa praktyka.

Wychowawca powinien współżyć z wychowankami. Jego współpraca usuwa sztuczną powagę, a na jej miejsce wprowadza do działania osobowość wychowawcy — przez ciągłe obcowanie z wychowankami, przez wyrabianie odpowiedzialności, wytwarza naturalny kontakt między wychowawcą a wychowankiem. Nie

będzie ich już dzielić uczucie obawy, lecz łączyć ich będzie wspólna praca. W tej spólnej pracy będzie wychowawca pobudzać aktywność dziecka, zostawiając pozatem swobodę działania. Wychowawca musi milczeć, obserwować i żyć życiem dziecka; — dalej powinien on śledzić rozwojowy proces ucznia i dostarczyć mu wszystkich podniet, aby rozwój ten trwał nadal. Uczeń pracuje sam i sam sobie pracę dobiera! zamiast dawniejszego „dobry" lub „zły" zyska dziś radę i pomoc. Przy takiej współpracy wytwarzają się dyskusje, w których poznają się wzajemnie wychowawca i wychowankowie, a wpływ wychowawczy będzie tem silniejszy. Rola wychowawcy będzie dyskretna i mniej widoczna, ale to nie zmniejszy jej wpływu — powinna ona być podobną do roli lekarza, który wtedy jest najdoskonalszy, gdy się stał niepotrzebny. Im pozornie bierniejszy jest wychowawca, im mniej wnika w szczegóły, tem silniejszy jest wpływ jego osobowości. — Utrzymanie atmosfery pracy, nadzór nad narzędziami pracowni, dostosowanie dobrych metod, udzielanie objaśnień — oto zadania nauczyciela i wychowawcy. Dla spełnienia takiej pracy i dla przygotowania do życia — trzeba, by wychowawca posiadał głębokie wykształcenie, wiedzę i wyrobienie życiowe; musi znać epoki rozwojowe dziecka, aby je uchronić od błędów i aby móc zajrzeć w duszę młodzieży i poznać jej prawa rozwoju —; — musi znać życie by do niego prowadzić! Rola współczesnego wychowawcy wymaga rezygnacji z swego „ja" — z przyjemności narzucania innym swej woli; wymaga zdobycia autorytetu i znaczenia, nie przez przepisy i kary, lecz przez wartość wewnętrzną i wiedzę, którą wychowankowie zawsze ocenią. Pomocą będzie mu miłość dla dziecka i szczytne pojmowanie swego obowiązku, które utorują mu drogę do serc młodzieży! Należy tę młodzież skupiać koło siebie, pokochać, zrozumieć i dać jej otoczenie i zajęcie pogodne, aby zapobiec, a ewentualnie i wyleczyć od złych wpływów. — Pobyt dziecka w szkole winny cechować radość i pogoda. Ból bowiem zmniejsza zdolność do życia, a radość i przyjemność ją potęgują. Dlatego pracę wychowawczą musi cechować radość życia —; tylko w atmosferze swobody i zadowolenia mogą się rozwijać młode serca i umysły. Dziecko powinno mieć pogodną młodość; psychologja dziecka wykazuje, żeby dziecko w swem dzieciństwie było naprawdę dzieckiem! Nastrój w szkole jest wagi pierwszorzędnej. Nastrój przygnębienia, tęsknoty, cierpienia i wszystkich innych odczuwań ujemnych uniemożliwia skupienie uwagi na przedmiocie pracy. Aby utrzymać pogodę w szkole, trzeba ucznia obdarzyć daleko idącą swobodą i wolnością. Wysiłek niedobrowolny i narzucony nie może być twórczy i nie może mieć korzyści dla życia, gdyż jest mu wrogi. Uczeń wobec tego ma swobodę pracy i wolność wyboru porządku wykończenia jej; może nad jakiemś dziełem pracować czas dłuższy lub krótszy; może swą pracę wykonać od razu albo częściami; może pracować sam lub też wspólnie z kolegami — a każdej chwili ma prawo zwrócić się po informacje do nauczyciela lub też do współkolegów. Zadaniem wychowawcy jest chronienie pędu życiowego dziecka! Wychowawca przedstawia cel pracy, środki wiodące do celu, przedstawia trudności, udziela rad i wskazówek.

Postępowanie jego winny zechować łagodność, spokój i trzeźwość, a ton jego musi być przyjacielski, a nie rozkazujący.

Stosunek wychowawcy do wychowanka powinien być jaknajrealniejszy. Niepowinno w nim być nic sztucznego. To, — na co dzieciom zezwolić możemy, — powinniśmy! Niema bowiem nic gorszego i niesprawiedliwszego, i nic nie wywołuje tak łatwo buntu jak zakazy niczem nieuzasadnione. A ileż to ich jeszcze pokutuje po naszych szkołach, które byt swój zawdzięczają tylko tradycji!

Wielką pomocą w pracy pedagogicznej są samorządy uczniowskie. Prawo obmyślane przez uczniów, będzie daleko więcej przestrzegane niż prawo narzucone przez wychowawcę. Przestąpienie prawa będzie buntem nie przeciw nauczycielowi, ale przeciw całej gromadzie i samemu sobie — bo prawodawcą nie był nauczyciel, ale ogół i uczeń sam. — Życie ujęte w pewien plan i regulamin, uwalnia wychowawcę od ciągłego zarządzania i kontrolowania. Wprowadzając samorządy wprowadzamy zarazem uspołecznianie. Wychowankowie bowiem nabędą uświadomienia o życiu społecznem, wyrobią w sobie poczucie odpowiedzialności i świadomość poddania własnej woli pod wolę ogółu. — A jeśli zajdzie wypadek przestępstwa, to nie trzeba z tego robić zaraz tragedji, gdyż przestępstwo dziecka

nie jest jeszcze oznaką przestępczego charakteru. Trzeba raczej o tem pamiętać, że każdy osobnik, obok swych złych cech, posiada również i dobre. Chociaż złe cechy biorą górę, chociaż dobre są ukryte i uśpione, to jednakowoż nadejdzie chwila, że one, te dobre cechy, się uzewnętrznią. Na takie wystąpienie dobrych cech u złych jednostek trzeba czasami długo, bardzo długo czekać. Czekając — do czekamy się! Te momenty, w których te dobre cechy występują, należy uchwycić i do nich należy nawiązać całe wychowanie. Pracy wychowawczej w taki sposób nadajemy inny kierunek — bo zamiast walczyć z złem, to będziemy rozwijać dobro. Takiemu niesfornemu dziecku udzielona pochwała i zachęta do dalszej takiej pracy utrudni powrót do złego. Stałe wytykanie złych cech deprawuje charakter — a porównanie złego czynu z dobremi cechami charakteru, naprawia go i zmusza do rozważania nad samym sobą.

Rozważając wszystkie współczesne problemy pedagogiczne, mimowoli nasuwa się pytanie: jaki jest nasz stosunek do nich? Otóż my, ten szary tłum pracowników na niwie pedagogicznej — my potrzebujemy przewodników, którzy służą nam radami i wskazówkami. My, oddając się pracy codziennej i mozolnej, nie mamy czasu na głębokie rozmyślania, wynikiem których byłyby nowe poglądy i teorje pedagogiczne. Dlatego właśnie: — potrzeba nam przewodników! Z radością witamy wszelkie nowości, by je zastosować w praktyce. Z wdzięcznością i uznaniem chylimy czoło przed ludźmi jak: Joteyko, Korczak, Decroly, Foerster, Devey — przed ludźmi, którzy kierując się dobrem dziecka, oddają się pracom mozolnym dociekaniom i badaniom trudnym, by je nam potem oddać.

Jako nauczycielstwo, zrzeszone w stowarzyszeniu chrześcijańskiem podtrzymujemy, że wszystkie nowe prądy i teorje muszą być przesiąknięte etyką chrześcijańską. Fałszywe jest bowiem twierdzenie ludzi wrogo usposobionych do religji, że kościół hamuje postęp. Przeciwnie — postęp będzie tylko wtedy prawdziwy i na silnych podstawach oparty, jeśli przesiąknięty będzie myślą chrześcijańską. Stosunek kościoła do postępu niech będzie nam wzorem. Kościół bowiem, mając poza sobą ogromne doświadczenie i liczne koleje—, nie zachwyca się lada nowością. Zbada i oceni najpierw, a uznawszy za dobre — przyjmuje. Jest to postęp konserwatywny. Naśladujmy kościół, ażeby po zbyt ostrem zapaleniu się do nowości, nie nastąpiło rozczarowanie — i żeby szkody wyrządzone nie byłyby zbyt wielkie.

My w naszych pojęciach i poglądach indywidualnych, na których oprzeć chcemy wychowanie, jesteśmy tak rozbieżni, nasze poglądy są tak różnorodne, że chcąc na nich oprzeć wychowanie, doprowadzilibyśmy do chaosu, a gmach tak zbudowany, musiałby runąć. Wychowanie musi być oparte na silnym fundamencie, na poważnym autorytecie, który nie zmienia swych poglądów, lecz głosi dogmat jeden i ten sam przez wszystkie czasy — a tym głosicielem prawd odwiecznych jest tylko Kościół Boży — Chrystusowy.

Chcemy i żądamy wychowania religijnego, gdyż wiemy, że bez religji, bez tego poważnego autorytetu całe wychowanie zawiśnie w powietrzu i zależne będzie od kapryśnej i zmiennej natury, ludzkiej!

Żądamy religji w szkole! Wiemy bowiem o tem, że kościół i szkoła to dwie silne potęgi. Żądamy współpracy tych dwu autorytetów — zamiast walki chcemy harmonijnego współdziałania!

Jeśli te dwie potęgi złączą się we wspólnej pracy dla dobra ludzkości, wtenczas ludzkość może spokojnie i bez obawy kroczyć w przyszłość, gdyż dróg jej strzec będą kościół i szkoła. Rezultat tej współpracy będzie wspaniały i ogromny.

Drogi ludzkości szybko potoczą się naprzód — w szalonem tempie ludzkość podąży w przyszłość — postęp będzie się uwidaczniał na każdym kroku! Tego postępu nikt powstrzymać nie zdoła i nikt powstrzymać nie chcę, bo on jest koniecznością życiową. Odkrywać będziemy nowe treści, którym nowe formy nadane być muszą — i stąd wynika konieczność postępu.

I my chcemy postępu, ale ten postęp nie może się sprzeciwiać powadze i mądrości kościoła — my chcemy postępu, — ale postępu w Chrystusie!

Nasz zjazd jubileuszowy w Chełmnie.

Zjazd jubileuszowy w Chełmnie skończony! Minęły krótkie chwile miłego pobytu w murach starożytnego grodu nadwiślańskiego, — pozostaje niezatarte żywe wspomnienie niezapomnianych wzniosłych przeżyć! Pozostaje pojęcie o wspaniałości zjazdu! Pozostaje wdzięczność wobec organizatorów, wobec gościnnego obywatelstwa Chełmna, wobec tych wszystkich, którzy dokładali starań, aby zjazd udał się tak wzorowo, programowo, uroczyście, wspaniale! — Tylko wtajemniczeni zdolni są ogarnąć i ocenić ogrom pracy włożonej w staranne przygotowanie zjazdu, pracy cicho, bez rozgłosu, bez szemrania, ochoczo i ofiarnie dokonanej! Ile to konferencyj, posiedzeń, narad, wyjazdów i przyjazdów, rozmów, chodzenia, wyczekiwania, zestawień, obliczeń, listów, telefonów depesz! ile zdenerwowania, gorączkowania się, ile dobrej, najlepszej woli i chęci! ile życzeń i pragnień, aby właśnie Chełmno dobrze się spisało!

A dzisiaj dawno po zjeździe, z dalszej perspektywy miejsca i czasu śmiało, bez przesady w poczuciu największego uznania i najszczerszej wdzięczności rzec możemy — wdzięczni uczestnicy, ba nawet nieżyczliwi przeciwnicy: „Zjazd jubileuszowy w Chełmnie udał się pod każdym względem! Największy nawet pesymista nie znajdzie na całości ani jednego rysu, ani jednego błędu i uszczerbku, ani jednej plamy! Słowem: Chełmno nadzwyczajnie się spisało, tak jak przystało właśnie na najpiękniejszy gród Pomorza; a nasze koło dobrze zasłużyło się naszej organizacji"!

Przy pięknej pogodzie I święta Zielonych Świątek dnia 19, 5. br., z Grudziądza wyjechali członkowie Wydziału Wykonawczego w godzinach południowych wspólnie autobusem, zabierając z biura okręgowego potrzebne akta, druki, maszynę do pisania. Zatrzymano się na chwil kilka w drodze w Wabczu, aby odpocząć w gościnnym domu nestora nauczycielstwa pomorskiego, sędziwego rektora Piotra Nowickiego. Dalej do Chełmna! Chyżo mknie auto; zmieniają się prześliczne fazy krajobrazu. A oto już Chełmno! Bramy triumfalne, liczne transparenty, stosowne napisy, girlandy, chorągwie witają nas! „Zjazd jubileuszowy nauczycielstwa pomorskiego", „Ziemia chełmińska wita nauczycielstwo pomorskie"! „Cześć nauczycielstwu polskiemu!" „Niech żywi nie tracą nadzieji..." „Takie będą Rzeczypospolite, jakie ich młodzieży wychowanie...." itd. W hotelu „Dwór Chełmiński", zarezerwowanym na kwatery, złożenie bagażu prywatnego i dalej przez udekorowany rynek ulicą Szkolną do szkoły chłopców; nad wejściem do dziedzińca napis: „10 Walny Zjazd Delegatów Kół Pomorza". Przywitanie, serdeczność, ulokowanie bagażu i paczek. Punktualnie o wyznaczonej godzinie (15 min. 30) rozpoczynają się obrady Pomorskiego Zarządu Okręgowego, Komisji rewizyjnej, jest czynny sekretarjat zjazdowy (wszystko w przygotowanych na ten cel klasach szkoły chłopców).

Równocześnie pracuje na dworcu w poczekalni I i II klasy biuro zjazdowe i informacyjne z niestrudzonym Kol. Z. Pawłowskim na czele, sekcja kwaterunkowa (rektor Fr. Sentkowski przewodn.) i sekcja przyjęć (kol. Wł. Warsiński przewodn.): biura wystawiają karty uczestnictwa, przydzielają kwatery, wręczają potrzebne druki, programy. odznaki i gustowny „Pamiętnik z Chełmna 1929 r.", wydany staraniem Koła Chełmna (opracowali: „Słowo wstępne" Z. Pawłowski, „Z historji Koła chełmińskiego" — M. Leszczyńska, „Nekrologi" — H. Suchoświatówna, „Dzieje miasta Chełmna" i „Zabytki miasta" — Z. Pawłowski; 15 klicz z drukarni W Biengke i W. Fiałka — Chełmno".) Chłopcy oprowadzają przybywających delegatów, uczestnikówd zjazdu i gości na przygotowane i przydzielone kwatery.

POSIEDZENIE POMORSKIEGO ZARZĄDU OKRĘGOWEGO.

Posiedzenie to trwało od godz. 15 min. 30 do godz. 22 min. 25. Obecni: Albin Nowicki — Grudziądz, Bronisław Noga — Jeżewo, Piotr Kolasiński — Brodnica. Józef Dzięcioł — Działdowo, Melchior Ryczakowicz — Grudziądz, Józef Ossowski, Tuchola, — Al. Kwiatkowski — Grudziądz, Cezary Kalinowski — Grudziądz, Rom. Wojciechowski — Toruń, Józef Delewski — Grudziądz. Marja Żyborska — Grudziądz. Andrzej Śpica — Grudziądz, Franciszek Zawodziński — Tuszewo, Alojzy Dolecki — Chełmża, Celestyn Kamiński — Dąbrowa Chełm., Mieczysław Ogrodow-

ski — Gdynia III., Stefan Wilczewski — Skórcz. Usprawiedliwieni: Leon Jackowsk — Chojnice i Paweł Szmelter — Grudziądz. Obecni przedstawiciele prasy: „Przegląd Pomorski" — Chełmża, „Dziennik Bydgoski" — Bydgoszcz, „Słowo Pomorskie" — Toruń, „Nadwiślanin" — Chełmno.

Zebranie rozpoczęło się pod dobremi auspicjami: Kol. Ossowski — Tuchola złożył sprawozdanie z założenia 75 koła na Pomorzu, w Bysławiu, powiat Tuchola. Niestety dotarła także smutna wiadomość o śmierci współzałożyciela koła Pelplin, kol. Franc. Fabiana z Rożentala, którego pamięć uczczono stosownie. Kol Streński, przewodniczący Koła Chełmno, złożył wyczerpujące sprawozdanie z dokonanych prac przygotowawczych i szczegółowy plan zjazdu. Sprawozdanie, uzupełnione przez kol. Sentkowskiego i Pawłowskiego, przyjęto z podziękowaniem do wiadomości, poczem omówiono szczegółowo porządek obrad następnych dni, w pierwszym rzędzie porządek dzienny 10 Walnego Zjazdu Delegatów.

KOMISJA REWIZYJNA obradowała w następującym składzie: kol. Bolesław Raszeja — Starogard, Brunon Vetter — Toruń i Ambroży Cieszyński — Unisław, usprawiedliwił się kol. Lambert Krajnik — Pelplin. Komisja zrewidowała książkowość i kasowość Kasy okręgowej i Kasy ubezpieczeniowej.

Dzień 20 maja 1929 r., II. święto.

W kościele pofranciszkańskim (gimnazjalnym) zebrali się licznie już przybyli delegaci, Pom. Zarząd Okręgowy in corpore, wszak składał kapłan, ks. prof. Ossowski, bezkrwawą ofiarę na intencję i za spokój dusz zmarłych członków organizacji, a odeszło w zaświaty w 1928 r. 9 członków, w 10 latach aż 63, z samego Zarządu Okręgowego 6 osób: śp. wiceprezes (wizytator) Stanisław Śliwiński — Toruń, skarbnik związkowy Augustyn Bonin — Drzonowo, Feliks Pierzyński — Obkas, Niklewski — Gortatowo, — Augustyn Gruchała — Węzierski — Ostaszewo, ref. Teodora Cymbrowska — Tczew. Pienia kościelne wykonał chór „Harmonja" pod batutą swego dzielnego dyrygenta Kol. Malinowskiego, umyślnie przybyłego z Poznania, a wykonanie było pierwszorzędne; wzorowa dykcja i dynamika wprowadzała wszystkich w podziw. Płynęły tedy nasze ciche modły do tronu Najwyższego za spokój dusz naszych drogich umarłych, Koleżanek i Kolegów, wiernych towarzyszy doli i niedoli.

Po Mszy św., która się odbyła od g. 8 do 9, zaroił się gmach szkoły chłopców na przeciąg całego dnia: od godz. 9 obradował na obszernej przystrojonej auli 10 Walny Zjazd Delegatów, równocześnie odbywały się na sali robót ręcznych ćwiczenia Chóru Nauczycielstwa Pomorskiego, a w jednej z klas był czynny bufet, przy którym spełniały rolę gospodyń — chętnie, wesoło, ofiarnie i gościnnie — nasze nadobne koleżanki chełmińskie z kol. Saszanką na czele podając za tani pieniądz kawę, herbatę, piwo, zakąski, parówki, ciastka, papierosy.

10. WALNY ZJAZD DELEGATÓW POMORSKIEGO ODDZIAŁU OKRĘGOWEGO.

Prezes okręgowy kol. A. Nowicki zagajając zjazd, przywitał przybyłych delegatów, gości, przedstawicieli prasy, a szczególnie delegata Zarządu Głównego, gen. sekretarza Konst. Synowca z Warszawy i zawezwał z uwagi na jubileuszowy 10 Walny Zjazd wszystkich do intensywnej pracy.

Zjazd przyjął zaproponowany porządek dzienny, biuro zjazdowe ukonstytuowało się w sposób następujący: Aleks. Kwiatkowski, Marja Żyborska i Józef Zientarski (wszyscy z Grudziądza) i Kowalski — Skórcz.

Protokół z 9 walnego Zjazdu przyjęto bez zmian i poprawek.

Do komisji weryfikacyjnej wybrano: kol. Alojzego Doleckiego — Chełmża, Wilczewskiego — Grabowo i Szymańskiego — Nieżywięć. Sprawozdanie z działalności Pom. Zarządu Okręgowego, Wydziału Wykonawczego i Biura Okręgowego złożył prezes okręgowy Kol. A. Nowicki: w 1928 r. odbyto 4 posiedzenia Zarządu Okręgowego, 50 posiedzeń Wydziału Wykonawczego, 38 wyjazdów do kół i na zja-

zdy, 10 wyjazdów delegacyj, Biuro załatwiło 4285/28 listów, zorganizowano 3 Wyższe Kursy Nauczycielskie z 100 słuchaczami oraz 14 dalszych kursów, uczestników razem 434! Przystąpiono do wydawania własnego organu okręgowego jako miesięcznika „Nauczyciela Pomorskiego" z nakładem 2000 egzemplarzy; uruchomiono Sekcję Pedagogiczną, bibljotekę okręgową, poradnię zawodową i prawną; prowadzono 4 kolonje wypoczynkowe nad Bałtykiem, oraz zorganizowano 2 wycieczki. Stan posiadania: 75 kół z przeszło 1800 płacącymi i czynnymi członkami; ostatnio założono koło w Bysławiu i Lnianie — Drzycimiu, przeprowadzono reorganizację Koła Puck. Istnieje ścisła łączność między kołami a Zarządem Okręgowym, czego dowodem są liczne wyjazdy do kół, ogromnie ożywiony i liczebnie znaczny ruch korespondencyjny i punktualne płacenie składek członkowskich. Hucznemi oklaskami przyjął zjazd powyższe sprawozdanie. Zmarłych członków uczczono przez powstanie z miejsc.

Skarbnik okręgowy, kol. rektor A. Spica złożył sprawozdanie kasowe za 1928 rok.:

WPŁYWY:

Gotówka z dnia 1. I. 1928 r.	862,97 zł.
Składki członkowskie	9511,58 zł.
Dzierżawa za biuro	200,— zł.
Za ogłoszenia w „Naucz. Pom."	180,— zł.
Odsetki za rok 1928	7,27 zł.
Razem	10761,72 zł.

WYDATKI:

Składki do Zarządu Głównego (w roku tym wpłacały Koła składki członkowskie wprost do Zarządu Głównego w Warszawie	669,— zł.
Składki na ubezpieczenia	130,40 zł.
Koszta druku za „Naucz. Pom."	500,— zł.
Czynsz za biura	971,02 zł.
Za opał i światło	58,75 zł.
Sekretarz, skarbnik i biuralistka	2398,50 zł.
Wydatki buirowe	624,81 zł.
Wydatki biurowe	624,81 zł.
Na czasopisma	12,24 zł.
Posiedzenia Zarządu Okręg. i Kom. Rew.	792,60 zł.
Walny Zjazd Deleg. (Wilno)	1786,80 zł.
Wyjazdy	1005,14 zł.
Nieprzewidziane wydatki	614,26 zł.
Saldo	753,20 zł.
Razem	10761,72 zł.

W zastępstwie referenta Kasy ubezpieczeniowej, Kol. Franc. Zawodzińskiego, który w międzyczasie musiał udać się na pogrzeb swego szwagra, śp. Fr. Fabiana — Rożental, złożył sprawozdanie z tego działu kol. A. Nowicki. (Patrz „N. P." nr. 4. i 5. (II. str. 17): dochody 2.012.43 zł., rozchody także; stan posiadania dnia 31. 12. 28 r. = 4.839,03 zł.

Dotąd załatwiono 21 nieszczęśliwych wypadków, w czasie sprawozdawczym = 3 wypadki.

W imieniu Komisji Rewizyjnej zdał sprawozdanie Kol. Rektor Bol. Raszeja — Starogard, zatwierdzając cyfry, podane w rocznem sprawozdaniu kasowem oraz stwierdzając, że książki kasowe i kasę prowadzono sumiennie i wzorowo. Sprawozdanie Komisji Weryfikacyjnej złożone przez kol. Al. Doleckiego — Chełmża:

„Okręg Pomorski liczy 1810 członków, zorganizowanych w 75 kołach; do głosowania uprawnionych jest razem 71 delegatów i to 52 delegatów kół i 19 członków Zarz. Okręg.; na zjeździe jest reprezentowanych 51 kół, 24 koła nie przysłały swych delegatów (od których niejedni później przybyli); gości na sali 50, razem osób 121".

W dyskusji nad sprawozdaniami zabierali głos kol. Cichowski — Pruszcz i Brzeziński — Chełmża (obaj w sprawie kasy ubezpieczeniowej), poczem nastąpił wybór członków komisyj przez dobrowolne zgłaszanie się do komisji Matki, wnioskowej, skarbowej, statutowej i regulaminowej.

Około godz. 11 zamknięto pierwszą część plenarnego posiedzenia, a rozpoczęły się ożywione narady w 5 komisjach, ulokowanych w klasach szkolnych tego samego gmachu.

Podstawą dla plenarnych posiedzeń i dla obrad w komisjach były następujące regulaminy:

REGULAMIN OBRAD, OBOWIĄZUJĄCY NA ZJEŹDZIE DELEGATÓW:

§ *1. Zjazdem Delegatów kieruje Prezydjum Zarządu Okręgowego i wy*branych z łona zebranych 4 sekretarzy. Prezydjum Zjazdu ma prawo powołać honorowe Prezydjum Zjazdu.

§ 2. Wnioski dotyczące zmiany porządku dziennego potrzebują poparcia ⅓ obecnych do głosowania uprawnionych Delegatów. Wnioski takie traktuje się na równi z wnioskami o zamknięcie dyskusji.

§ 3. Przewodniczący udziela głosu w porządku wynikającym z kolejności zgłoszeń. Zgłoszenia winny być pisemnie podawane przy stole prezydjum, gdzie je się wpisuje do listy mówców.

§ 4. Wszelkie wnioski uzasadniają wnioskodawcy.

§ 5. Mówcy w sprawie formalanej lub faktycznego sprostowania mają pierwszeństwo i nie podlegają kolejności przewidzianej w § 3.

§ 6. Zabieranie głosów w sprawach osobistych dozwolone jest dopiero po dyskusji.

§ 7. Przewodniczącemu przysługuje prawo zabierania głosu każdego czasu w kwestji sprostowania lub wyjaśnienia faktów, w razie potrzeby może więc każdego czasu mówcy przerwać, zwrócić mu uwagę, gdy odbiega od przedmiotu obrad, przywoływać mówców, wykraczających przeciw zwyczajom parlamentarnym do porządku, odebrać mówcy głos. Pozbawiony głosu ma prawo odwołania się do zjazdu. Zjazd głosuje w tej sprawie bez dyskusji.

§ 8. Jeżeli przewodniczący pragnie zabierać głos w rzeczowej dyskusji winien oddać przewodnictwo swemu zastępcy i zastosować się pod względem kolejności do listy mówców.

§ 9. Wnioski o zamknięcie dyskusji winien przewodniczący natychmiast po dać pod głosowanie. Przed głosowaniem odczytuje przewodniczący nazwiska zapisanych mówców. Po przyjęciu wniosków o zamknięcie dyskusji otrzymuje na życzenie głos tylko wnioskodawca.

§ 10. Przed głosowaniem wolno udzielić głosu na życzenie do krótkich wzmianek osobistych i wyjaśnień; po zarządzeniu głosowań wydanie głosu jest niedopuszczalne.

§ 11. Wnioski i rezolucje wyłaniające się w ogólnej dyskusji winny być piśmiennie zredagowane i przewodniczącemu przedłożone bezpośrednio po przemówieniu. Przewodniczący odczytuje je natychmiast, w każdym razie przed udzieleniem głosu następnemu mówcy.

§ 12. Wnioski o przejście do porządku nad przedłożoną sprawą uprzedzają jej wnioski. Załatwia się natychmiast.

§ 13. Nagłe wnioski — mogą być zgłaszane tylko w porozumieniu z Prezydjum. O nagłości wniosków rozstrzyga zjazd większością głosów ⅔.

§ 14. Głosowanie nad wnioskami odbywa się przez podniesienie kart legitymacyjnych ,przy równej liczbie głosów wniosek upada.

§ 15. Głosowanie przy wyborach jest tajne i odbywa się kartkami. Dozwolone są wybory przez aklamację, jednakże z wyjątkiem wyboru przewodniczącego Zarządu Okręgowego.

§ 16. Regulamin powyższy obowiązuje także na posiedzeniach poszczególnych Komisyj Zjazdu.

INSTRUKCJA ZARZĄDU OKRĘGOWEGO DLA PROWADZENIA PRAC W KOMISJACH.

1. Członkowie Komisji wybierają: przewodniczącego, kierując się fachowością w przedmiocie tematu obrad Komisji;
sekretarza i referenta na plenum, którego szczególnym obowiązkiem jest dokładne protokółowanie i wygotowanie protokółu.

2. Zarząd Okręgowy wyznacza delegata, którego obowiązkiem jest; a) zagajenie b) przedstawić komisji sprawy jej poruczone, c) zaopinjować wnioski i podać sposoby i formy do ich załatwienia.

3. Każdy członek Komisji zanim zacznie przemawiać składa uprzednio na piśmie dokładnie sprecyzowany wniosek na ręce przewodniczącego, zopatrzony wyraźnym podpisem wnioskodawcy.

4. Protokół z posiedzenia ma objemować;

a) temat obrad;

b) spis członków Komisji (wyraźnie imię i nazwisko, miejscowość zamieszkania i Koła, do którego należy.

c) uchwały powzięte przez Komisję,

d) nazwisko referenta Kom. na plenum.

5. Protokół ma być podpisany przez przewodniczącego i sekretarza, — i ze zgłoszonemi na osobnych kartkach wnioskami — razem oddany sekretarzowi Zarządu Okręgowego.

6. Prawo obecności ma każdy uczestnik Zjazdu, prawo przemawiania i składania wniosków każdy delegat, prawo głosowania tylko członek danej Komisji".

Do przerwy obiadowej skończyły wszystkie komisje wyznaczone im prace, poczem delegaci udali się na obiad do poszczególnych restauracyj. Najgwarniej było w „Radzieckiej", znanej ze swej wyborowej kuchni, pozatem u Ponierznickiego, w Strzelnicy, w „Dworze Chełmińskim" itd.

Punktualnie o godz. 15 zebrali się ponownie delegaci na auli szkoły chłopców, aby brać udział w drugiej części plenarnego posiedzenia zjazdowego.

Przewodniczący Kol. A. Nowicki odczytał zaproponowaną przez Zarząd Okręgowy rezolucję przeciw zakusom niemieckim:

> „My, nauczycielstwo pomorskie, zgrupowane w szeregach „Stow. Chrześć. Nar. Nauczycielstwa Szkół Pow." — zakładamy uroczysty protest przeciwko domaganiu się delegata niemieckiego Schachta na konferencji reparacyjnej w Paryżu o oderwanie Pomorza i Śląska od Macierzy.
>
> Oświadczamy, że żadną miarą nie dopuścimy do zmiany granic naszych zachodnich!
>
> Wyrażamy cześć dla artystów Opery Katowickiej za to, że ponieśli polskie słowo i polską pieśń do braci naszych na Śląsku.
>
> Oburzamy się z powodu haniebnego czynu nacjonalistów niemieckich za pobicie artystów i żądamy zadośćuczynienia." —

Rezolucję tę przyjęto jednomyślnie w podniosłym nastroju.

Kol. Józef Ossowski, rektor z Tucholi, przedłożył sprawozdanie ***komisji statutowej,*** składającej się z kolegów: 1. Wojciechowski Roman, Toruń, przewodniczący 2. Ossowski, Tuchola, delegat Zarz. Okr. i referent, 3. Gzella Feliks, Płużnica, se-

kretarz, 4. Palmowski Stanisław, Nowemiasto, członek, 5. Wejrowski Wincenty, Działdowo, 6. Glabiszewski Józef, Kowalewo, czł. 7. Ułanowski Józef, Lipinki czł., 8. Brzeziński Wiktor, Chełmża, czł., 9. Stryjkowski Rafał, Świecie, czł., 10. Cieszyński Łucjan, Chełmża, czł., 11. Myślińska Marja, Śliwice, czł., 12. Neidowska Józefa, Gruta, czł., 13, Szałajda Marjan, Toruń czł., 14. Kaszubowski Paweł, Gniew czł., 15. Hintz Jan, Gniew, czł.

Temat obrad: 1. Zmiana regulaminu od prawno-cywilnej odpowiedzialności, 2. Projekt Statutu Okręgowej Kasy Pośmiertnej.

W obszernej dyskusji zabierali głos: A. Ługiewicz — Wąbrzeźno, Cichowski — Pruszcz, Ułanowski — Lipinki, Palmowski — Nowemiasto, Gawin — Wejherowo, Delewski — Grudziądz, Sobacki — Wielka Wieś, Markiewicz — Kościerzyna, Stróżowski — Świecie, Brzeziński — Chełmża, K. Wildt — Jeziere, Synowiec — Warszawa,, informacjami i wyjaśnieniami służyli A. Nowicki i referent J. Ossowski. W głosowaniu powzięto następujące uchwały:

I. W sprawie zmiany regulaminu od prawno cywilnej odpowiedzialności:

„1. Utrzymać kasę pożyczkową z funduszów ubezpieczeniowych.

2. Zabezpieczyć zwrot pożyczek deklaracją.

W tym celu zmienia się regulamin w następujący sposób: Udziela się pożyczki za opinją Zarządu Koła po zatwierdzeniu przez Wydział Wykonawczy do 200,— zł. za deklaracją, iż dany członek zobowiązuje się spłacić pożyczkę w sześciu równych miesięcznych ratach od następnej wypłaty poborów począwszy po upływie jednego miesiąca za pośrednictwem płatnika rejonowego albo skarbnika Koła.

W wypadkach niedotrzymania zobowiązania w czasie do 15 danego miesiąca Zarząd Okręgowy ma prawo ściągnąć raty przez Inspektora szkolnego.

II. W sprawie statutu Okręgowej Kasy Pośmiertnej uchwalono: Zjazd uchwala powołanie do życia Kasy Pośmiertnej. Koła nadeślą propozycje co do zasad i treści statutu do 30 czerwca b. r. Zarząd Okręgowy opracuje na podstawie tak zebranego materjału nowy projekt statutu, publikując go w „N. P." Zjazd upoważnia następny zjazd prezesów Kół Okręgu Pomor. do ostatecznego uchwalenia statutu Kasy Pośmiertnej z wyznaczeniem terminu wejścia w życie tejże Kasy."

KOMISJA WNIOSKOWA.

Zgłoszono na zjazd następujące wnioski:

I. Koło CHOJNICE:

Wniosek w sprawie potrącenia podatku od awansów:

Każde posunięcie od stopnia do stopnia i z tem połączony mały wzrost uposażenia nauczycieli ma w konsekwencji potrącenie przez jeden rok tytułem podatku emerytalnego pewnej sumy awansu, wynoszący w niższych stopniach 50% awansu, a w wyższych cały nieomal awans. Nauczycielstwo potrącenie to uważa za krzywdzący ciężar, i zwraca się do Zarządu Okręgowego o poczynienie kroków w miejscach miarodajnych o zniesienie powyższego zarządzenia władz skarbowych.

II. Koło GRODZICZNO:

Wniosek umieszczony w „Naucz. Pom." zeszyt nr. 4 i 5 str. 63. Uchwała I i II.

III. Koło PELPLIN.

Jako wniosek na Zjazd uchwalono, jeszcze raz poruszyć sprawę leczenia urzędników, a mianowicie — chcemy się domagać wolnego wyboru lekarza, takie go samego prawa, która przysługuje członkom Kasy chorych.

IV. Koło OSIEK.

1. Wyjaśnienie kwestji roli służbowej — (art. 44. ustawy uposaż. z dnia 9. 10. 1923 r.) gdzie jej niema.

2. Poddać dyskusji sprawę dostarczenia poborów. Zebrani proponują, aby przedłożyć miarodajnym czynnikom projekt przesyłki poborów przez P. K. O.

V. Koło TORUŃ.

W sprawie bezprawnie ściągniętego podatku komunalnego od urzędników.

VI. Koło DZIAŁDOWO.

1. Prosi się zjazd o powzięcie uchwały w sprawie poczynienia kroków u miarodajnych władz w celu opracowania szczegółowych programów naucz. dla szkół poszczególnych typów.

2. Zjazd raczy wystąpić do władz z wnioskiem, aby takowe zajęły się wyborem jednolitych podręczników szkolnych dla tut. okręgu szkolnego.

3. Zjazd domaga się dodatku kresowego dla tut. okręgu szkolnego.

4. Zjazd domaga się przyznania wynagrodzenia dla nauczycieli, zajmujących się dotychczas bezinteresownie oświatą pozaszkolną w formie dodatku pieniężnego lub redukcji liczby godzin lekcyjnych.

5. Zjazd zwraca się z wnioskiem do władz szkolnych w sprawie zaniechania zmian sił nauczycielskich w ciągu roku szkolnego (przeniesienia służbowe, urlopowanie na kursy i t. d.), gdyż takie zmiany odbijają się bardzo ujemnie na wykonywaniu programów szkolnych.

VII. Koło ŚWIEKATOWO.

W sprawie drewna opałowego dla nauczycielstwa.

Wnosi się o poczynienie przez Zarząd Okręgowy zabiegów i starań, aby nauczycielstwo otrzymało drewno opałowe tak jak w czasach przedwojennych (bez stawania na licytacji drewna) z urzędu przydział drewna opałowego dla siebie przy zapłaceniu sumy za wyręb drzewa, rozkładnej na raty miesięczne, przy wolnej zwózce drzewa przez gminę, gdyż w innym razie byłby nauczyciel pokrzywdzony i ucierpiałaby nauka.

Kol. Lamparczyk — Chełmno przedłożył w imieniu komisji wnioskowej następujący protokół:

„Delegat Zarządu Okr. p. Delewski zagaił posiedzenie Kom. Wn. o godz. 11,15 i przeczytał regulamin Komisji.

Przystąpiono do wyboru przewodniczącego Komisji i sekretarza.

Wybrani zostali:

a) Przewodn. kol. Dzięcioł Józef z Działdowa.

b) Sekr. kol. Lamparczyk Alojzy, delegat koła Chełmno.

Obecnych 16 członków.

1. Piszczek Stefan, koło Karlikowo, pow. morski; 2. Kita Bronisław, koło Łasin, pow. Grudziądz; 3. Owczarzakówna Jadwiga, koło Dąbrowa Chełm. pow Chełmno; 4. Semrau Edmund, koło Bukowiec, pow. świecki, 5. Cichowski Marceli koło Świekatowo, pow. świecki; 6. Leopold Kowalski, koło Skórcz, 7. Paweł Chmielecki koło Osiek; 8. Józef Piontek, koło Pelplin; 9. Leon Itrich, koło Przodkowo; 10. Gryza Jan, koło Krokowa, 11. Marjan Sobacki, koło Swarzewo, pow. morski 12. Paweł Wodkowski, koło Stara Kiszewa; 13. Delewski Józef, koło Grudziądz; 14. Lamparczyk Alojzy, koło Chełmno;

Pkt. 1. Obrady nad wnioskiem koła Chojnice w sprawie potrącenia podatku od awansów. Kol. Delewski wyjaśnia istotę wniosku i zaleca uważać wniosek jako dezyderat i przesłać go do Zarządu Głównego. Komisja zgodziła się na to.

Pkt. II. Obrady nad wnioskiem w sprawie reformy środków karności, (umieszczonym w nr. 4 i 5 Naucz. Pomorskiego.)

Po bardzo obszernej dyskusji Kom. Wniosk. postanowiła, że w myśl nowych prądów pedagogicznych, wniosek ten nie nadaje się do rozpatrywania na plenum; odpowiedzi udzieli Wydział Wykonawczy.

Pkt. III. Wniosek Koła Grodziczno w sprawie uzyskania stopnia oficera rezerwy t. j. aby nauczyciele odbywający służbę wojsk. tylko na ćwicz. wakacyjnych mieli możność uzyskania stop. oficersk.

Wniosek ten przyjęto.

Pkt. IV. Wniosek Koła Pelplin, w sprawie wolnego lekarza, znajduje się w toku załatwień przez Zarząd Gł., a Zarząd Okr. wystąpi w „Nauczycielu Pom." z prośbą o dostarczenie dowodów.

Pkt. V. Wniosek I. Koła Osiek w sprawie roli służbowej, gdzie jej nie ma, został cofnięty. Sprawa została już wyjaśniona.

Wniosek II. Koła Osiek w sprawie zmiany wypłaty poborów Zjazd uchwala aby Zarz. Okr. poczynił odpowiednie kroki u czynników miarodajnych celem zmiany sposobu wypłaty poborów.

Pkt. VI. Wniosek koła Toruń w sprawie bezprawnie ściągniętego podatku komunalnego od urzędników jest wyjaśniony w Naucz. Pom., tam będą też wskazówki technicze podane.

Pkt. VII. Wniosek I. Koła Działdowa w sprawie poczynienia kroków u miarodajnych władz w celu opracowania szczegółowych programów nauczania dla szkół poszczególnych typów, Zjazd uchwala wysłać wniosek do Kuratorjum z prośbą o opracowanie wzorów szczegółowych programów dla poszczeg. typów szkół.

Wnios. II. Koł. Działdowa w sprawie jednolitych podręczników szkoln. Zjazd uchwala zwrócić się z wnioskiem do władz o ustalenie jednolitych podręczników szkolnych, które obowiązywałyby przez dłuższy przeciąg czasu.

Wnios. III. w sprawie przyznania dodatku kresowego dla naszego Okr. Szkolnego, zjazd domaga się przyznania takiego dodatku i wystąpi z odpow. wnioskiem.

Wnios. IV. W sprawie wynagrodzenia dla nauczycieli, zajmujących się oświatą pozaszkolną i pracą społeczną, zjazd uchwala domagać się wynagrodzenia.

Wn. V W sprawie zaniechania zmian sił naucz. w ciągu roku szkoln. zjazd skreśla wniosek ten, bo byłoby to wkraczanie w zakres kompetencji władz szk.

Pkt. VIII. Wniosek Koła Świekatowo w sprawie drzewa opałowego dla nauczyciestwa Zarz.. Okr. wyjaśnia, że sprawa jest w toku i należy odczekać decyzji władz.

Pkt. IX. Wniosek Koła Gdyni w sprawie kasy pośmiertnej przekazano do komisji statutowej.

Pkt. X. Wniosek koła Świekatowo (kol. Cichowski) w sprawie płacenia składek ubezpieczeniowych, przyjęto i uchwalono wystąpić z wnioskiem o wyjaśnienie do Zarządu Głównego.

Pkt. XI. Wniosek w sprawie wynagrodzenia dla delegatów przyjęto i przekazano do załatwienia Zarząd. Okr.

W dyskusji nad poszczególnemi wnioskami zabierali głos: (przewodniczący wiceprezes Roman Wojciechowski — Toruń) Ułanowski — Lipinki, Kleinschmidt — Lipusz, Lamparczyk — Chełmno, Noga — Jeżewo, Sentkowski — Chełmno, Gzella — Król. Nowawieś, Piontek — Pelplin, Synowiec — Warszawa Glabiszewski — Kowalewo, Chmielecki, Januszewski — Drzycim, Palmowski — Nowemiasto — Dzięcioł — Działdowo, Cichowski — Świekatowo, Główczewski — Wiele, Ługiewicz — Wąbrzeźno, Wildt— Jezierce, Brzeziński — Chełmża, Kowalski — Skórcz, Ossowski — Tuchola, Itrich — Przodkowo, Cieszyński — Chełmża, Gawin — Wejherowo, Hinz — Gniew i inni. W rezultacie zjazd powziął następujące uchwały:

„Zjazd uchwala, aby Zarząd Okręgowy poczynił kroki u czynników miarodajnych w sprawie uzyskania stopnia oficerskiego przez tych kolegów, którzy odbyli swą służbę wojskową tylko na ćwiczeniach wakacyjnych.

Zjazd uchwala, domagać się wolnego wyboru lekarza dla nauczycieli, oraz zwrotu 75% wszystkich kosztów leczenia.

Zjazd uchwala ,aby Zarząd Okręgowy poczynił kroki u czynników miarodajnych celem zmiany sposobu wypłaty poborów.

Zjazd uchwala, wysłać wniosek do Kuratorjum z prośbą o opracowanie wzorów szczegółowych programów dla poszczególnych typów szkół.

Zjazd uchwala, zwrócić się z wnioskiem do władz szkolnych o ustalenie jednolitych podręczników szkolnych, które obowiązywałyby przez dłuższy przeciąg czasu.

Zjazd uchwala, domagać się dodatku kresowego dla naszego Okr. Szk. i wystąpić z odpow. wnioskiem.

Zjazd uchwala, domagać się wynagrodzenia dla nauczycieli zajmujących się oświatą pozaszkolną i pracą społeczną.

Zjazd uchwala, zwrócić się z wnioskiem do władz szk. w sprawie zaniechania zmian sił nauczycielskich w ciągu roku szkol. (przeniesienia służbowe, urlopowanie na kursy i t. p.), gdyż takie zmiany odbijają się bardzo ujemnie na wykonywaniu programów szkolnych."

Kol. Vetter — Toruń przedstawił następujące sprawozdanie z obrad *komisji skarbowej:*

„W skład Komisji skarbowej weszli: z ramienia Wydziału Wykonawczego, kol. Śpica, jako referent; z ramienia Zarządu Okręgowego Kol. Raszeja, jako dalsi członkowie: Cieszyński, Gawin, Górski, Główczewski, Gołomski, Palmowski, Vetter i Wild.

Po zagajeniu przez kol. Śpicę i podaniu przez niego porządku obrad, wybrano na przewodniczącego kol. Raszeję, na referenta kol. Vettera.

Porządek obrad był następujący:
1. Uchwalenie budżetu dla Zarządu Okręgowego na rok 1930.
2. Wniosek Zarządu Głównego o podwyższenie składek członkowskich o 25 gr. miesięcznie.

Do 1. Po przedyskutowaniu poszczególnych pozycyj projektu budżetowego przedłożonego przez Zarząd Okręgowy uchwalono jednogłośnie projekt za przyjęty, który w dochodach i rozchodach wykazuje sumę = 51.750,— zł.

Do 2. Wniosek Zarządu Głównego o podwyższenie składek o 25 gr. odrzucono z tem umotywowaniem, że składka w wysokości 1,— zł. na cele administracyjne Zarządu Głównego jest wystarczająca. Podczas obrad stawiła Komisja skarbowa wniosek, by Zarząd Okręgowy wpłynął na poszczególne koła, aby odpowiednio wyposażyły swych delegatów na zjazdy, płacąc im stosowne diety".

Zjazd uhwalił zaproponowny budżet na rok 1930:

A. DOCHODY:

1.	Składki członkowskie (1800 czł. po 2,25 zł. mieś.)	48.600,— zł.
2.	Ogłoszenia w „Nauczycielu Pomorskim".	1.800,— zł.
3.	Dodatkowy abonament „Nauczyciela Pom."	200,— zł.
4.	Procenty z akwizycji w P. K. O.	150.— zł.
5.	Prowizja z sprzedaży książek, broszur i. t. p.	400,— zł.
6.	Z podnajmu części biura	600,— zł.
	Razem	51.750 — zł.

B. ROZCHODY:

I.R-k. Zarządu Głównego:

Część składek miesięcznych:
(1,— zł. na Zarząd Główny od członka i mieś., 0.50 zł. na „Samopomoc" od członka i mieś.) 32,400,— zł.

II. R-k. Kasy Ubezpieczeniowej:

Część składek mies. (0,10 zł. od członka i miesiąc) 2.160,— zł.

III. R-k. „Naucz. Pom.":

MA:

1.	Stały abonament człon. (0,25 gr. od członka i mies.)	5.400,— zł.
2.	Ogłoszenia	1.800,— zł.
3.	Dodatkowy abonament	200,— zł.
		7.400,— zł.

WINIEN:

1.	Papier i druk	4.800,— zł.
2.	Opłata ryczałtowa i portorja	1.200,— zł.
3.	Administracja (siła biurowa, goniec, wyjazdy na korekty, posyłki, papier)	1.400,— zł.
	Razem	7.400,— zł.

IV. *R-k. Pomorskiego Oddziału Okręg.:*

1.	Czynsz za biuro	780,— zł.
2.	Posiedzenia Zarządu Okręgowego, Zjazd Okr.	1,000,— zł.
3.	Walny Zjazd Delegatów Stow.	1.600,— zł.
4.	Komisja Rewizyjna	100,— zł.
5.	Remont lokalu	100,— zł.
6.	Wydatki Wydziału Wykonawczego (opał i światło, biuralistka, sekretatrz i skarbnik, na wydatki biurowe, portorja, dep. i tel., posiedzenia Wydziału Wykon., Wyjazdy do Kół oraz koszta manip. P.K.O., na czasp.	6.000,— zł.
7.	Na nieprzewidziane wydatki	210,— zł.
	Razem	9.790,— zł.
	Suma wydatków	51.750,— zł.

Po ożywionej dyskusji, w której zabierali głos m. i. Synowiec, Kamiński, Nowicki i inni, zatwierdził zjazd propozycje komisji skarbowej.

Kol. Szymański — Nieżywięć referował przebieg i wyniki *Komisji regulaminowej.*

„W myśl punktu 5 c porządku dziennego Walnego Zjazdu Delegatów w Chełmnie, do Komisji Regulaminowej wybrano z ramienia Wydziału Wykonawczego p. Marję Żyborską — Grudziądz, a z ramienia Zarządu Okręgowego Mieczysława Ogrodowskiego — Gdynia.

W skład Komisji weszli: p. Galon Łucjan, Łysomice ,Toruń; Wojciech Grüning — Świerciny, koło Brodnica; Maksymiljan Szymański — Choińskie Budy, Brodnica; Henryk Doga — Brodnica.

Po zagajeniu przez p. Żyborską na przewodniczącego wybrano p. Ogrodowskiego, sekretarzem p. Grueninga, referenta na plenum p. Dogę.

a) Tematem obrad — uchwalenie statutu chóru nauczycielskiego.

Uchwalono: dyrygent okręgu kolega Doga Henryk z Brodnicy.

b) Wysokość składek członkowskich ustalono na 50 gr. miesięcznie.

REGULAMIN CHÓRU NAUCZYCIELSTWA POM.

1. Zadaniem chóru jest szerzenie zamiłowania do śpiewu przez ćwiczenia i występy wokalno-muzyczne.

2. Nazwa Chóru: Chór Nauczycielstwa Pomorskiego przy „Stowarzyszeniu Chrześć. Nar. Nauczycielstwa Szkół Pow." Okręgu Pomorskiego.

3. Członkiem Chóru może być każdy nauczyciel (ka) Pomorza.

4. Zgłaszający się zostaje członkiem czynnym po wypełnieniu deklaracji (patrz nr. 3/I. Naucz. Pom.) nadesłanej do Pom. Zarz. Okr. „Stowarz. Chrześc Nar. Naucz. Szkół Pow. (Grudziądz, Rynek nr. 15). który publikuje nazwiska przyjętych członków Chóru w Naucz. Pom.

5. Kierownictwo organizacyjne i techniczne należy do Pom. Zarz. Okr., który składa sprawozdania na Walnym Zjeździe Delegatów Stow. Chrześć. Nar. Naucz. Szkół Powszechnych i przed którym jest odpowiedzialny.

6. Kierownictwo artystyczne spoczywa w ręku dyrygenta Chóru wzgl. jego zastępcy, wyznaczonych rokrocznie przez Walny Zjazd Delegatów.

7. Dyrygent Okręgowy układa program koncertów i popisów.

8. Prawa członków: Członek Chóru Naucz. Pom. ma prawo do 1. otrzymywania uwiadomienia o repertuarze wyznaczonym na dany rok; 2) korzystania z wypożyczenia na czas trwania ćwiczeń, prób i występów potrzebnych mu nut i skryptów.

9. Obowiązki członków: Członek zobowiązany jest do wyćwiczenia swego głosu w domu utworów, objętych repertuarem, aż do całkowitego opanownia materjału i jego bezbłędnego i wzorowego wykonania, do punktualnego jawienia się w terminach i miejscowościach, wyznaczonych przez kierownictwo tak dla wspólnych prób, jak dla występów i wyjazdów, do zwrotu wypożyczonych mu nut, druków i skryptów oraz do zastosowania się do regulaminu jako też do zarządzeń kierownictwa i dyrygenta podczas prób, występów i wyjazdów.

10. Członek Ch. N. płaci regularnie składki w wysokości ustalonej przez Walny Zjazd Delegatów.

11. Tworzenie Chórów miejscowych. O ile przy kołach miejscowych względnie powiatowych jest wystarczająca ilość członków ćwiczących Ch. N. P., tworzy się chóry przy Kole miejscowem lub powiatowem dla odbywania wspólnych prób ćwiczeń i występów.

Chóry te wybierają ze swego grona dyrygenta miejscowego.

12. Chóry miejscowe wybierają z pośród członków ćwiczących najlepszych śpiewaków, kompletując Chór Okręgowy (wyjazdowy).

13. Dyrygenci chórów miejscowych pracują podług dyrektyw dyrygenta okręgowego.

14. Członkowie chóru wyjazdowego mają prawo do bezpłatnego wspólnego przejazdu. z miejscowości odbywania prób do miejscowości, w której odbywają się występy i popisy i z powrotem, również na czas trwania podróży na występy do korzystania z bezpłatnych kwater i wspólnego stołu.

15. Dyrygent Okręgowy pobiera pewną część czystego zysku, uzyskanego z występów, której wysokość ustali następny walny zjazd.

16. Instancjami dla Ch. N. P. dla postanowień i odwołań są: 1) Dyrygent Okręgowy, 2) Pomorski Zarząd Okręgowy. 3) Walny Zjazd Delegatów.

17. Chór N. P: prowadzi własną pieczęć.

18. Członkowie Ch. N. P. są uprawnieni do noszenia odznaki: Chór Okręgowy N. P."

Po przeprowadzeniu dyskusji przyjęto artykułami z małemi zmianami regulamin Chóru Nauczycielstwa Pomorskiego w powyżej podanem brzmieniu.

Po wyczerpaniu sprawozdań komisyjnych zaproponował prezes okręgowy najstarszego wiekiem delegata, Kol. prezesa Brzezińskiego z Czerska, aby przewodniczył podczas obrad nad punktem: absolutorjum dla Zarządu Okręgowego. Zjazd propozycję tę przyjął i kol. Brzeziński objął przewodnictwo, poczem kol. B. Raszeja — Starogard stawił wniosek w imieniu Komisji Rewizyjnej o udzielenie Z. O. absolutorium. W dyskusji nad tym wnioskiem zabrał głos Kol. Klem. Stróżowski, prezes Koła Świecie, i w mocnych, jędrnych słowach podkreślił ogrom prac dokonanych przez Pom. Zarząd Okr. i jego zasługi, wobec czego stawił wniosek o rozszerzenie udzielenia absolutorjum, o dodanie uznania i podziękowania dla Zarz. Okr. Sala zatrzęsła się żywemi oklaskami i brawami i zjazd, jednomyślnie przyjmując ten wniosek, zgotował spontaniczną owację Zarządowi Okręgowemu. Prezes okręg., kol. A. Nowicki, obejmując ponownie przewodnictwo, podziękował kol. delegatom za tak szczere wyrażenie Zarządowi zaufania i przywiązania i złożył w imieniu Pom. Zarz. Okr. przyrzeczenie, że nie zmniejszy tempa pracy.

Kol. Kleinschmidt — Lipusz przedłożył propozycje *Komisji Matki.* Ustąpili w myśl statutu po 3-letniem urzędowaniu następujący członkowie P. Zarz. Okr.: Andrzej Śpica, Franc. Zawodziński, Kazimierz Szymański, Józef Delewski (wszyscy z Grudziądza) oraz Celestyn Kamiński — Dąbrowa Chełmińska, Mieczysław Ogrodowski — Gdynia. Zjazd zatwierdził te i dalsze propozycje Komisji Matki a mianowicie wybrano do Zarządu Okręgowego: pp. A. Śpicę (ponownie), Fr. Zawodzińskiego (ponownie), J. Delewskiego (ponownie), M. Ryczakowicza (zatwierdzenie kooptacji), M. Ogrodowskiego — Gdynia (ponownie) i Albina Ługiewicza — Wąbrzeźno (na nowo);delegatem Pom. Oddziału Okręgowego do Zarządu Głównego pozostał kol. Bronisław Noga — Jeżewo, skład Komisji Rewizyjnej pozostał ten sam: Bronisław Raszeja — Starogard, Lambert Krajnik — Pelplin, Brunon Vetter — Toruń; zastępcy: Bernard Grochocki — Barłóżno i Jan Stefański — Tczew, dyrygenci Chóru Nauczycielstwa Pomorskiego: Henryk Doga — Brodnica, zastępca Arno Kant — Działdowo; członków Zarządu Kasy Pośmiertnej wybierze przyszły zjazd prezesów: delegatami Pomorskiego Oddziału Okręgowego na Walny Zjazd Delegatów Stowarzyszenia (Poznań, dnia 8-go i 9-go lipca 1929) będą członkowie Pom. Zarządu Okręgowego, a dopełnią ilość delegaci kół tych powiatów, które nie mają reprezentacji w Zarz. Okr.; referent i skarbnik Kasy Ubezpieczeniowej: Kol. Franc. Zawodziński, który jest zarazem delegatem Pomorza do Komisji Gospodarczej przy Zarządzie Głównym; delegaci do sekcyj przy Zarządzie Głównym: Kol. prof. Szwoch — Grudziądz (Sekcja Pedagogiczna), kol. prof. J. Delewski (Sekcja kształcenia i dokształcania nauczycieli), kol. prof. Murawski, Bączyńcki, A. Szymański (Sekcja wychowania fizycznego).

Uchwalono, że przyszły (XI.) Walny Zjazd Delegatów Pomorza odbędzie się w czasie Zielonych Świątek w Gdyni.

Prezydjum zjazdu zwróciło się do kol. delegatów z apelem celem przeprowadzenia po kołach propagandy na rzecz naszych kursów wakacyjnych, przedewszystkiem w Tucholi (przygotow. do II egzaminu dn. 2. — 30. sierpnia rb) i w Gdyni III, (śpiewu). Również apelowano, aby nasi członkowie wraz z rodzinami brali liczny udział w wszechpolskim zjeździe Stowarzyszenia (Poznań, dn. 8. — 12. lipca 29 r.) celem zwiedzenia Powszechnej Wystawy Krajowej.

W wolnych głosach poruszył kol. Kleinschmidt sprawę nadliczbowych godzin i odszkodowania za nie, kol. Ługiewicz kwestję budowy tanich gmachów mieszk. dla urzędników oraz sprawę dodatku 15% dla szkół dokształcających; sprawę tę wyjaśnił wyczerpująco wiceprezes R. Wojciechowski — Toruń. Późnym wieczorem po całodziennych intensywnych naradach i po całkowitem wyczerpaniu obszernego porządku dziennego podziękował prezes okręgowy Nowicki wszystkim delegatom za pracę, za zapał i wytrwałość i głębokie zainteresowanie, nawoływał do coraz intensywniejszej pracy w terenie, a wskazując na posłannictwo nauczyciela polskiego na Pomorzu, wyraził nadzieję, przekonanie i pewność, że każdy dobry Stowarzyszeniowiec jako wierny syn Kościoła i Ojczyzny spełni swój obowiązek pod każdym względem! Okrzykiem na pomyślność Ojczyzny i Jej Prezydenta oraz odśpiewaniem „Roty" zakończono w podniosłym, uroczystym nastroju 10 Walny Zjazd Delegatów Pomorza.

Krótko potem zaroiły się sale hotelu „Dworu Chełmińskiego": występował przecież debiutujący Chór Nauczycielstwa Pomorskiego ,który prowadzony pewną i doświadczoną ręką swego dzielnego dyrygenta Kol. Henr. Dogę z Brodnicy, przechodził swój „chrzest ogniowy". Kol. prezes Streński — Chełmno przywitał miłych gości z ramienia nauczycielstwa miejscowego, poczem rzucono się ochoczo w pląsy, kierowane umiejętnie przez kol. Malinowskiego, pełnego werwy, dowcipów i pomysłów. Jeszcze długo po północy tańczono i bawiono się wesoło. Milutki wieczorek towarzyski po całodziennych żmudnych obradach!

Zjazd Jubileuszowy (dnia 21. V. 29 r.)

Posłuchajmy, co inni o tem piszą:

„Stowarzyszenie Chrześcijańsko-Narodowego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych" na Okręg Pomorski wybrało sobie gród nasz nadwiślański, jako miej-

sce swego zjazdu jubileuszowego. Dziesięć lat upłynęło od założenia organizacji nauczycielstwa polskiego na Pomorze. Chełmno było kolebką tej tak potężnej organizacji chrześcijańsko - narodowej i dla tego też Chełmno miało zaszczyt, gościć w swych murach tak miłych nam gości. Przeszło 300 nauczycieli szkół powszechnych zjechało się do miasta naszego, które w odświetnej szacie, ozdobione i upiększone bramami triumfalnemi, girlandami i chorągwiami dało zewnętrzny wyraz swej radości." („Nadwiślanin" — Chełmno nr. 41, 9)

— „Śliczne, schludne miasteczko udekorowane sztandarami i zielenią. Na ulicy Dworcowej i Grudziądzkiej bramy triumfalne z wypisanemi na płótnie sentencjami; historyczna Bramka umajona. Miasto tonie w zieleni, kąpie się w potokach złotych słonecznych promieni. Na ulicach ruch — pochód sunie barwny: to kroczy pomorskie katolickie nauczycielstwo do pańskiej świątyni, prosić o błogosławieństwo i pokrzepienie bożem słowem przed zamierzonemi pracami.

Dzięki zabiegom i staraniom niezmiernie ruchliwego i przedsiębiorczego zarządu koła chełmińskiego — należy to podkreślić z pełnem uznaniem, niewykluczając żadnego z członków — oraz miejscowego komitetu honorowego, w skład którego wchodzili pp.: pułk. Adjukiewicz, ks. prob. Bączkowski, prezes Zw. Kupców Samodz. Chmurzyński, dr. Drążkowski, dr. Frankiewicz, dyrektor gimnazjum męskiego, II, burmistrz Hądzlik, dyrektor browarów chełmińskich Krzyżaniak, kom. Korp. Kad. pułk. Kuntz, starosta Ossowski, dr. Rediger, dyrektor gimnazjum żeńsk naczelnik sądu Śliwa, inspektor szkolny Wyrembelski, kom. garnizonu pułk Wzacny i burmistrz Zawacki, a wreszcie niestrudzonego komitetu zjazdowego, do którego należeli pp.: Streński prezes, Suchoświatówna sekretarka i Hewelt skarbnik, oraz przewodniczący poszczególnych sekcyj: Pawłowski, Sentkowski, Warsiński, Urbańska, Leszczyńska, Malczewska, Floryańska, Gdaniec — zjazd w Chełmnie był bardzo żywy, urozmaicony i przyjemny. Powtarzam raz jeszcze: Chełmno zasłużyło sobie na naszą szczerą pochwałę. Sprawnie działało biuro informacyjne, sprawnie szły obrady delegatów w pierwszym dniu uroczystości. Imponująco wypadł pochód przez miasto — i sam zjazd jubileuszowy w sali Strzelnicy.

Ale o tem po kolei". („Dziennk Bydgoski" nr. 118, 29 str.5)

— „Koroną uroczystości jubileuszowej był główny dzień zjazdu — wtorek 21 — rozpoczęty pontyfikalną Mszą św., celebrowaną przez J. E. ks. biskupa Dominika przy asyście 8 księży i śpiewie chóru „Moniuszko". Przepiękne, podniosłe kazanie okolicznościowe wygłosił złotousty kaznodzieja ks. kanonik Raszeja z Pelplina, w którem podkreśliwszy posłannictwo nauczyciela jako pedagoga, porównał go z artystą-rzeźbiarzem, formującym serce dziecięcia na przecennej wartości dzieło wedle wskazówek Arcymistrza Chrystusa Pana.

Po Mszy św. wyruszono w imponującym pochodzie przy dźwiękach orkiestry do Strzelnicy. Tamże w obszernej pięknie udekorowanej sali widniał nad estrada transparent z dużo mówiącym napisem „A jeśli komu droga otwarta do nieba, to tym, co służą Ojczyźnie".

Najpierw odśpiewał Chór Nauczycielstwa Pomorskiego udatnie J. Pakulskiego „Pieśń zgody", poczem pięknem przemówieniem otworzył zjazd p. rektor Streński, witając w serdecznych słowach koleżanki, kolegów i gości w osobach: Najprzew. ks. bisk. Dominika, ks. prał. Szydzika z Chełmży, ks. dziek. Latosa, ks. prob. Bączkowskiego, p. star. Ossowskiego, pp. dyrekt. gimn. dr. Redigera i dr. Frankiewicza, zast. burmistrza p. Hadzlika, przedstawicieli prasy i innych. W toku mowy swej nazwał p. rektor Streński Chełmno kolebką organizacji „Stowarzyszenia Nauczycieli Polaków - Katolików", gdzie dzięki życzliwemu poparciu byłego starosty dr. Ossowskiego i poświęcenia pełnej pracy ks. prałata dr. Rogali Towarzystwo się pomyślnie rozwijało i rozkwitło. Marszałkiem zjazdu obrano senjora i prezesa honorowego p. rektora Tkaczyka, do stołu prezydjalnego poproszono członków honorowych pp. rektora Piotra Nowickiego z Wabcza, insp. szkoln. Żelewskiego z Kartuz, rektora Cieszyńskiego z Unisławia i prezesa b. posła Albina Nowickiego. Pan marszałek rektor Tkaczyk, zabrawszy głos, wskazał na cele i działalność Stow. Chrześc. Narod. Nauczycielstwa, z którego wielu członków przeżyło powstanie 63 roku.

Stwierdziwszy następnie, iż Stow. Ch.-N. N. liczy obecnie 2000 członków, zachęcał do dalszej wytrwałej gorliwej pracy w organizacji, poczem wezwał obecnych do ślubowania, iż wiernie trwać będą pod chrześcijańsko - narodowym sztandarem

W końcu przemówienia swego zwrócił się sędziwy mówca do J. E. ks. biskupa Dominika prosząc o udzielenie obecnym pasterskiego błogosławieństwa, poczem wzniósł okrzyk na cześć Ojca św. i Prezydenta Rzeczypospolitej.

Na estradę wchodzi J. E. ks. biskup Dominik. Czcigodny duszpasterz, drżącym od wzruszenia głosem w serdecznych, duszę do głębi przenikających przemawia słowach: Po raz pierwszy danem mi jest uczestniczyć w zjeździe nauczycielstwa polskiego w wolnej, oswobodzonej Polsce; i ja pełniłem obowiązki nauczyciela najpierw w średniej szkole żeńskiej, później w seminarjum duchownem, jestem więc z wszelkiem uznaniem dla trudu pełnej pracy tej. Życząc powodzenia i rozkwitu Stow. Chrześć. - Narod. Nauczycieli z serca całego wyraża je ks. biskup nie tylko w swojem imieniu lecz w imieniu J. E. ks. biskupa ordynarjusza Okoniewskiego, w którego zastępstwie na zjazd przybył. Czasy są dziś przełomowe; to świt, albo chrześcijaństwa, albo pogaństwa, należy więc nam być wiernymi hasłu akcji katolickiej. Gdy już przebrzmiały słowa czcigodnego duszpasterza pełne miłości i wiary w lepszą, jaśniejszą przyszłość zapanowała na chwilę głęboka cisza, bo oto nastąpił moment do głębi wzruszający: Książę Kościoła unosi prawicę i błogosławi obecnym. W chwili tej klęka cała sala i przyjmuje błogosławieństwo.

Po odśpiewaniu F. Szopskiego „Hasło" i O. M. Żukomskiego „Do chat!" zabrał głos p. starosta Ossowski, który w imieniu p. wojewody pomorskiego składa obecnym gorące słowa powitania i głębokiego uznania.

W końcu przemówienia swego wznosi mówca okrzyk na cześć nauczycielstwa polskiego.

Następnie przemawiają p. Hądzlik w zastępstwie p. burmistrza Zawackiego, p. insp. Wyrembelski z polecenia Kuratorjum O. S. P., w imieniu Katolickiego Związku Młodzieży Polskiej p. Reiske z Wąbrzeźna, z ramienia Pom. Zarządu Okr. T. N. S. W. p. prof. Habel i inni." (Słowo Pomorskie nr. 118, 29 str. 2).

„— Poczem wygłosił wzorowo ujęty referat p. rektor Ryczakowicz „Współczesne problemy wychowania z uwzględnieniem naszej ideologji". Drugi obszerny referat „Dziesięciolecie naszej organizacji" wygłosił zasłużony prezes okręgowy p. Albin Nowicki. Referat ten był tak skrupulatnie i rzeczowo ujęty, że i nieznający organizacji nauczycielstwa pomorskiego, natychmiast się o całokształcie i o ogromie wykonanej pracy zorjentował. Gorące i niemilknące oklaski były dowodem dla pp. referentów, że słowa ich przemówiły do serc i uczuć wszystkich zebranych. Następnie odczytano liczne depesze i życzenia nadeszłe na ręce prezydjum z okazji zjazdu. Jednogłośnie uchwalono wysłać telegramy hołdownicze dla p. Prezydenta Rz. P. I. Mościckiego, Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego, J. E. Ks. Kardynała i Prymasa Hlonda, p. ministra oświaty".

(„Nadwiślanin" — Chełmno nr. 41, 11, str. 1)

TREŚĆ DEPESZ:

„PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ

WARSZAWA

NAJWYŻSZEMU ZWIERZCHNIKOWI PAŃSTWA POLSKIEGO

nauczycielstwo pomorskie, zrzeszone w „Stowarzyszeniu Chrześć. Nar. Nauczycielstwa Szkół Powszechnych",
pozwala sobie, przesłać wyrazy najwyższej czci z zapewnieniem, że nad młodzieżą mu powierzoną pracować będzie wytrwale, by wyrobić dzielnych obywateli Państwa Polskiego."

JEGO EMINENCJA KS. KARDYNAŁ HLOND.

POZNAŃ.

Nauczycielstwo pomorskie zrzeszone w „Stowarz. Chrześć. Nar. Nauczycieli Szkół Powszechnych", zgromadzone na zjeździe jubileuszowym w Chełmnie, pozwa-

la sobie przesłać Jego Eminencji wyrazy hołdu z zapewnieniem, że stać będzie na straży zasad wiary katolickiej i umiłowania Ojczyzny w myśl przewodniego hasła „Z Bogiem za wiarę i Ojczyznę!"

MARSZAŁEK JÓZEF PIŁSUDSKI,

WARSZAWA

„Nauczycielstwo pomorskie szkół powszechnych, zrzeszone w „Stowarzyszeniu Chrześć. Nar.", z okazji Zjazdu Jubileuszowego w Chełmnie, przesyła Panu Marszałkowi jako budowniczemu Niepodległej Polski, wyrazy hołdu, zapewniając, że wiernie stać będzie na straży północno-zachodnich rubieży Rzeczypospolitej, wychowując młodzież na karnych, każdej chwili do ofiarnego czynu gotowych obywateli."

PAN MINISTER OŚWIATY DR. CZERWIŃSKI.

WARSZAWA

Naszemu Zwierzchnikowi naucz. pomorskie, zrzeszone w „Stow. Chrześć. Nar. Nauczyciel. Szkół Pow." pozwala sobie przesłać wyrazy czci z zapewnieniem, że stojąc na straży Kresów Zachodnich, wychowywa powierzoną sobie młodzież tak, by stanęła niezdobytym murem wobec wszelkich wrogich nam zakusów.

Jubileuszowy Zjazd Naucz. w Chełmnie."

Życzenia nadesłali: Dr. Namysł, Kurator Okr. Szk. Poznańskiego, Rzędowski, wizytator szkół; Prof. Zagórski — Toruń od T. N. S. W.; Leśniewicz — Chełmża od Stowarzyszenia Inspektorów Szkolnych Pomorskich — Macierz Szkolna — Gdańsk; Kotynia, Zarząd Okręgu Łódzkiego, zjazd Okręgu Poznańskiego i Wileńskiego; Ks. Kanonik Dr. Rogala — Pelplin; Wikarjusz Generalny Diecezji Chełmińskiej, Ks. Prałat Dembek — Grudziądz; Ks. Prałat Makowski — Chojnice; Stanisław Zawacki, burmistrz m. Chełmna, przebywający w Krynicy; Ks. Szuman, proboszcz w Nawrze i prezes Pom. Tow. Opieki nad Dziećmi; Inspektor Szkolny Sietecki — Puck, Piotrowski — Nowemiasto; Stefan Sacha, redaktor „Słowa Pomorskiego; Major Kuliczkowski kierownik Pomorskiej grupy regjonalnej Bezpartyjnego Bloku; Ks. Ziemkowski, Proboszcz w Papowie Biskupiem; Tadeusz Odrowski — Chełmno, sekretarz wojewódzki Chrz. Zjedn. Zawod. i inni.

„Na zakończenie marszałek zjazdu p. rektor Tkaczyk wzniósł okrzyk na cześć Najj. Rzeczypospolitej P. i p. Prezydenta Ign. Mościckiego. Po obradach odbyła się wspólna fotografja wszystkich uczestników w ogrodzie, którą podajemy na innem miejscu niniejszego numeru. O godz. 15-tej zasiedli wszyscy do wspólnego obiadu, podczas którego trwał serdeczny i miły nastrój. Spełniono liczne toasty i wygłoszono serdeczne słowa uznania dla wszystkich zasłużonych mężów. Przemawiali kolejno: J. E. Ks. Biskup Dominik na cześć Polski i Jej Prezydenta, p. starosta Ossowski na cześć kościoła i duchowieństwa katolickiego, ks. proboszcza Bączkowski, na cześć nauczycielstwa pomorskiego, p. burmistrz Hądzlik, na cześć Pom. Zarządu Okręgowego. p. dyr. gimn. dr. Frankiewicz, insp. szkolny p. Wyrembelski, prezes kupców samodzielnych p. Chmurzyński, prezes okręgowy p. Albin Nowicki, na cześć naszej przełożonej władzy szkolnej, p. rektor Tkaczyk, a najserdeczniej senjor nauczycielstwa pomorskiego p. Nowicki Piotr z Wabcza, na cześć Koleżanek, którego zasługi uczczono niemilknącemi oklaskami. O godz. 17-tej zakończono miłe i serdeczne chwile w gronie przyjaciół i dostojnych gości. Grupami zwiedzano pod kierownictwem przewodników miasto, jego liczne zabytki historyczne, przepiękne promenady i parki miejskie, albo odpoczywano w ogrodzie „Strzelnicy", gdzie koncertowała orkiestra 8 pułku Strzelców Konnych.

Wieczorem o godz. 20 odbył się na zakończenie zjazdu jubileuszowego raut, najpiękniejszy może jaki Chełmno widziało. Polonez prowadził w pierwszej parze p. burmistrz Hądzlik z panią inspektorową Wyrembelską, a za nimi kroczyło około 100 par miłych i serdecznych gości. Atrakcją balu były występy artystyczne śpiewu solo p. majorowej Rudnickiej, p .major Tomowicza, śpiewy chóru nauczycielskie-

N. B. Powyższy obraz, wykonany na kredowym papierze, można nabyć w naszym Biurze Okręg. (Grudziądz, Rynek 15) po cenie 1.— zł., z przesyłką za 1,25 zł.

go, występ solo skrzypce kolegi p. Malinowskiego i gra fortepianowa na cztery ręce kol. Malinowskiej i kol. Malinowskiego. Liczne kosze i wiązanki żywego kwiecia i burze oklasków nagrodziły artystów za ich ofiarną pracę. Następnie do rana trwały wesołe pląsy w miłym i serdecznym nastroju, żal było kończyć. Trudno wyobrazić sobie lepiej przygotowaną zabawę: przewodn. sekcji zabawowej Kol. Jadwiga Malczewska z swemi niezmordowanemi koleżankami o wszystkiem pomyślała: o kwiatach, orderach, kotyljonach, poczcie japońskiej, o wodzirejach, mazurach, oberkach.

Zjazd jubileuszowy w Chełmnie był widomym znakiem wytężonej pracy dla dobra Kościoła i Ojczyzny całego nauczycielstwa pomorskiego. Cześć zasłużonym działaczom na niwie ojczystej, cześć Zarządowi Okręgowemu z niestrudzonym i ulubionym prezesem p. Albinem Nowickim na czele, cześć Komitetowi Wykonawczemu Zjazdu w Chełmnie z p. rektorem Streńskim, z p. kol. Heweltem i p. kol. Pawłowskim na czele. Cześć zasłudze! Nauczycielstwu pomorskiemu cześć!!!"

(„Nadwiślanin").

A „Dziennik Bydgoski" (nr. 118.) tak kończy obszerne sprawozdanie:

„Najserdeczniejszem zakończeniem pięknych uroczystości chełmińskich była niewątpliwie wieczornica w Strzelnicy, która zgromadziła pozostałych do tej pory nauczycieli i część społeczeństwa chełmińskiego. Przy śpiewie, koncercie i tańcach bawiono się ochoczo do rana. Część gości nadal jeszcze została w Chełmnie, część z żalem opuszczała gościnne mury najpiękniejszego i najmilszego z grodów Pomorza".

My ze swej strony nic już dodać nie umiemy i nie potrzebujemy — najwyżej: „Serdeczne Bóg zapłać za Chełmno!!!"" A. N.

Rektor Paweł Żelazny - Chełmża.

Życiorys.

Z winy zecera czy drukarni opuszczono w poprzednim numerze („N. P." nr. 6, 7 i 8) na stronach 7 do 11 („Nasi członkowie honorowi") życiorys naszego Czcigodnego członka honorowego p. rektora P. Żelaznego z Chełmży, co niniejszem przepraszając Go, uzupełniamy:

Paweł Żelazny, rektor szkoły powszechnej, ur. się 15 lipca 1852 roku w powiecie toruńskim, uczęszczając tamże do szkół powszechnych, a następnie do seminarjum nauczycielskiego w Grudziądzu kończąc je w roku 1873. Pierwszą jego posadą nauczycielską była Chełmża, gdzie pracował aż do 1877 roku.

Jako młody człowiek chcąc poznać świat, poszedł do Borbeck, ale nie podobało mu się tam daleko od polskiej ziemi, już po pół roku przyszedł na powrót w nasze strony jako nauczyciel do Chełmna, aby stamtąd wrócić do Chełmży 1 listopada 1880 roku, teraz jako kierownik katolickiej szkoły. Można więc śmiało twierdzić, że prawie cały czas swojej 50 letniej działalności nauczycielskiej poświęcił naszemu miastu.

W roku 1880 szkoła katolicka miała razem z kierownikiem 4 siły nauczycielskie, z biegiem czasu liczba ludności miasta się tak powiększyła, że p. Ż. w r. 1898 miał w swojej szkole 1050 uczniów, 20 klas, 12 nauczycieli. Wtedy podzielono szkołę katolicką, a p. Ż. zatrzymał szkołę dla chłopców, którą jeszcze teraz kieruje.

W roku 1886 p. Ż. był na „czarnej" liście tych nauczycieli, których rząd pruski dla polskości chciał przenieść w zachodnie strony Niemiec w interesie służby państwowej; rząd odstąpił od tego zamiaru tylko dlatego, że p. Ż. sprawuje jeszcze urząd organisty przy kościele parafjalnym, a nie chciano mu na nowem miejscu płacić tego dochodu, co miał w Chełmży z nauczycielstwa i organistówki, p. Ż. starał się, dopóki mógł, zachować w swojej szkole naukę religji w języku

polskim. Jego szkoła była jedyną na całem Pomorzu, gdzie aż do wojny światowej w najniższej klasie była udzielana nauka w języku polskim.

Obchodząc 1 maja 1923 r. 50-letnią rocznicę na polu szkolnictwa, Dyrekcja Stow. na swym posiedzeniu mianowała go, członkiem honorowym w dowód zasług wysyłając zarazem życzenia dalszej owocnej pracy dla dobra kraju i społeczeństwa.

Zjazdy Powiatowe na Pomorzu.

Jubileuszowy zjazd powiatowy Chrześc. Narod. Naucz. Szkół Pow. w Świeciu.

Dnia 9. 5. 29 r. odbył się w Świeciu zjazd powiatowy Chrz. Nar. Nauczycielstwa Szkół Powszechnych, który zarazem był uroczystym zjazdem z okazji przypadającego 10-letniego jubileuszu organizacyji polskiego szkolnictwa.

Zjazd otworzył prezes okręgowy z Grudziądza p. Albin Nowicki, witając przybyłych na zjazd gości i delegatów, w szczególności zaś licznie reprezentowane duchowieństwo z ks. dziekanem Konitzerem na czele, p. inspektora szkolnego Adrycha z Nowego, przedstawicieli władz i zrzeszeń oraz członków przybyłych licznie na zjazd z powiatu.

Na marszałka zjazdu powołano księdza dziekana Konitzera. Ks. dziekan dziękował za wybór, witał serdecznie pierwszy ten zjazd powiatowy, jako poważny etap w konsolidacji nauczycielstwa, dążącego do współpracy szkoły z kościołem oraz z rodzicami, nast. witał zjazd inspektor Adrych z Nowego (inspektor Lipiński z powodu wyjazdu do lekarza okulisty nadesłał listowne życzenia). Dyrektor szkoły rolniczej w Świeciu p. Jagła, podkreślił wspólnotę szkoły powszechnej ze szkołami zawodowemi; następnie prezes Koła Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych w Świeciu, prof. Habel, podniósł, że od lat kilku jest świadkiem odzywających się w obu organizacjach bratnich głosów, będących wyrazem budzącego się dążenia do współpracy obu organizacyj i dlatego witał zjazd serdecznie, jako jeden z etapów na drodze do wzajemnego zbliżenia się. Silnie i serdecznie podkreślił mówca radość z powodu możności nawiązania nici porozumienia z okazji zjazdu, oświadczył chęć współpracy ze strony Koła T. N. S. W. w Świeciu, a zarazem złożył serdeczne życzenia na progu minionego 10-lecia. Imieniem organizacji Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w powiecie prezes S. M. P. na powiat, ks. Lehmann podkreślił doniosłą rolę, jaką odgrywa obywatelska praca nauczycielstwa, które nie szczędzi swej wydatnej pomocy dla pracy organizacyjnej S. M. P. Podobnie obywatelskiej pracy nauczycielstwa oddał hołd inż. Ludwiczak, wybrany niedawno prezesem T. C. L. na powiat świecki. Burmistrz miasta Świecia p. Kostka wyraził życzenia dalszego rozwoju Stowarzyszenia.

Podnieść tu jeszcze należy, że do uświetnienia zjazdu przyczynił się bardzo śpiew chóru Św. Cecylji ze Świecia, pod batutą p. Makiłły. Pan Makiłła wygłosił też doskonały referat na temat: „Jak powinny współdziałać w wychowaniu młodzieży szkoła, rodzice i kościół?". Długie oklaski świadczyły o uznaniu dla doskonałego referatu. Drugi referat wygłosił prezes okręgowy p. A. Nowicki p. t. „Z dziejów naszej organizacji". Przekonywująco mówił referent o żywotności i znaczeniu Stow. Ch. N. N. S. P., w końcu podkreślił coraz to żywszy kontakt organizacji z bratnią organizacją T. N. S. W. Na zakończenie ks. dziekan Konitzer zaproponował odśpiewanie „Roty", wygłaszając przedtem przemówienie o prowokacyjnych wystąpieniach niemieckich.

Drugą część zjazdu wypełnił koncert instrumentalno-wokalny, potem zaś zabawa taneczna, do której przygrywała doskonała orkiestra marynarki. Ochoczo bawiono się do rana.

Mimo niepogody udział był b. znaczny: z rozległego powiatu zjechało się dużo nauczycielstwa; zjazd poprzedziło posiedzenie prezesów kół powiatu świeckiego celem omówienia z prezesem okręgowym spraw organizacyjnych. Podkreślić wypada wielki udział w zjeździe duchowieństwa katolickiego; zauważyliśmy m. i. ks. dyrektora Gołąba z gimnazjum Słowa Bożego z Górnej Grupy. — Z wielkiem uznaniem wskazujemy na ruchliwą i dobrze przemyślaną pracę Zarządu Koła w Świeciu z prezesem Klem. Stróżowskim na czele! (Sprawozdanie „Dziennika Bydgosk.")

„Słowo Pomorskie" tak rozpoczęło wyczerpujące sprawozdanie:

„W ostatnich czasach Stowarzyszenie Chrześcijańsko - Narodowe Nauczycielstwa Szkół Powszechnych rozwija niezwykłą ruchliwość. Przeważnie każda większa miejscowość ma swoje koło, należące do wyżej wymienionej organizacji nauczycielskiej. Słusznie więc domagano się zjazdu powiatowego, ażeby jeszcze bardziej zespolić pracę organizacyjną. Zjazd ten odbył się 9-go maja w Wniebowstąpienie w „Strzelnicy" w Świeciu" i udał się znakomicie.!...."

Dziesięciolecie Koła Stowarzysz. Chrześć. Narod. Nauczycielstwa w Wąbrzeźnie.

W niedzielę, dnia 12. maja br. obchodziło Stow. Chrześc. Nauczycielstwa Szkół Pow. okręg pomorski Koło Wąbrzeźno, 10-lecie swego istnienia.

Uroczystość poprzedziło solenne nabożeństwo w kościele parafjalnym. O godz 10.30 mszę św. na intencję Stow. odprawił ks. probosz Zakryś w asyście ks. prof. Brejskiego i ks. wikarego Wielewskiego. Podczas mszy św. wykonał śpiewy bardzo pięknie chór kościelny, pod batutą swego dyrygenta p. organisty Ernesta. Pieśni na organach wykonał ks. Mówiński. Nadzwyczaj piękne kazanie wygłosił ks. prof. Brejski.

Potem uczestnicy zjazdu zebrali się przed kościołem, tworząc pod symbolicznym krzyżem piękną grupę; tak dokonano zdjęcia fotograficznego.

O godz. 12,30 w sali hotelu „Dwór Wąbrzeski" odbyło się uroczyste posiedzenie jubileuszowe Koła, które zagaiła prezeska tegoż p. Olga Walterowa. W krótkich lecz treściwych słowach p. Walterowa opowiedziała dzieje w przeciągu 10-letniego istnienia Stowarzysz. oraz wskazała na jego cele i zadania.

Następnie odczytał sekretarz p. Edmund Noryśkiewicz kronikę Stow. protokół zebrania konstytucyjnego, wspominając również o zmarłych członkach. Pamięć zmarłych członków uczczono przez powstanie i jednominutowe milczenie.

Z kolei zabrał głos ks. prob. Zakryś wspominając o wielkich trudnościach przy zakładaniu Stowarzyszeń przed 10 laty na Pomorzu i składając w imieniu licznie zebranego duchowieństwa katolickiego życzenia jubileusz obchodzącej organizacji.

Następnie przemówił p. burmistrz Schwarz jako przedstawiciel władzy miejskiej. Prezes „Sokoła" p. Czarnota - Bojarski w imieniu gniazda sokolego w Wąbrzeźnie przyłączył się do składanych życzeń; również złożył od pierwszej sekretarki Stowarzyszenia p. St. Balcerskiej a obecnie p. Bojarskiej najserdeczniejsze życzenia, usprawiedliwiając p. B., że ta z powodu ważnych przyczyn na uroczystość przybyć nie mogła.

P. insp. Reiske jako przedstawiciel Oficerów Rezerwy i Kat. Związku Młodzieży w swem pięknem przemówieniu nawoływał do współpracy w Stow. Młodz.

W imieniu zarządu okręgowego życzył pomyślności p. prof. Delewski z Grudziądza.

Referent oświatowy Koła z Tucholi p. Woelk, zachęcał, aby członkowie zawsze kierowali się hasłem „Bóg i Ojczyzna". Dłuższe przemówienie wygłosił długoletni prezes okręgowy, b. poseł Nowicki z Grudziądza. W czasie obiadu reprezentacyjnego przemawiali różni przedstawiciele stowarzyszeń, organizacyj jak n. p. ks. proboszcz Łowicki z Niedźwiedzia, ks. prof. Brejski, członek zarządu Koła, ks. prob. Wilemski z Legbąda, współzałożyciel Koła,

Życzenia nadesłali bawiący w Krynicy na kuracji Kurator Jan Szwemin, Wizytator Rzędowski z Działdowa, ks. prob. dr. Łęgowski z W. Radowisk i inni.

Wieczorem w sali p. J. Kaczyńskiego odbył się bal. W miłym i harmonijnym nastroju bawiono się prawie do rana.

Zjazd udał się wspaniale; zasługa to ruchliwego Zarządu Koła, do którego należą kol. Olga Walterowa, Albin Ługiewicz, ks. prof. Brejski, Godkowiczowa, Edm. Noryśkiewicz; zjazd był dowodem, jak wielką sympatją i jaką szczerą życzliwością otaczają naszą organizację duchowieństwo katolickie, należące do naszych szeregów, władze, instytucje i najszersze warstwy katolickiego i narodowego społeczeństwa Pomorza. (N. B. Sprawozdanie podług tenoru „Sł. Pomorskiego".)

Zjazd powiatowy w Sępólnie.

W sobotę, dnia 25 maja 29 r. odbył się w Sępólnie zjazd powiatowy nauczycielstwa jako jubileuszowy celem obchodu dziesięciolecia istnienia Koła „Złotowo" — Sępólna.

O godz. 7 rano odbyła się w kościele parafjalnym przez ks. prob. Grudzińskiego celebrowana Msza Św. na intencję zmarłych członków Koła.

O godz. 16 zebrali się uczestnicy zjazdu na udekorowanej sali hotelu „Polonja". Orkiestra nauczycielska wykonała doskonale uwerturę do opery „Aleksandro Stradella Flotowa, poczem zagaił zjazd dobrze omyślanem, podniosłem przemówieniem prezes powiatowy, Kol. rektor Paweł Kalinowski z Sępólna, witając licznych przedstawicieli władz, instytucyj, miłych gości oraz koleżeństwo. P Starosta Ornas podniósł intensywną i ofiarną pracę nauczycielstwa w dziale oświaty pozaszkolnej, wyróżniającej się z pośród wszystkich innych powiatów Pomorza: dzieło daleko posuniętego spolszczenia powiatu sępolińskiego jest zasługą przedewszystkiem nauczycielstwa. Insp. szkolny Rochon nawoływał do wytrwania pod sztandarem zasad chrześcijańskich i narodowych. Ks. Dziekan Wilmowski z Więcborka złożył w imieniu duchowieństwa dekanatu sępolińskiego podziękowanie nauczycielstwu, że miało i ma tę cywilną odwagę przyznawania się do zasad Chrystusowych i składał serdeczne życzenia na dalszą przyszłość. Ks. prob. Grudziński, syn nauczyciela, bo senjora, członka honorowego naszego Koła, dał wyraz swej radości, że przebywać może wśród swoich, wśród braci, którzy łączą się w tem dążeniu współpracy 3 czynników wychowawczych: rodziną — szkoła — kościół. Burmistrz Jagielski witał zjazd w imieniu swojem, magistratu i rady miejskiej P. Walek od „ogniska" nadużył gościnności, aby popisywać się tanią reklamą wskazując m. i. na członków honorowych związku, zapomniał dla całości jednak dodać, jak określa jeden członek honorowy związku swego „kolegę", to także członka honorowego tegoż związku, twierdząc, że ten drugi przejdzie do historji — przysłowiem „Głupi jak Woźnicki"! — Prezes okręgowy Kol. A. Nowicki złożył życzenia od Pom. Zarządu Okręgowego, oddając cześć zasłudze umarłym (obecni przez powstanie z miejsc uczcili pamięć śp. Feliksa Pierzyńskiego, założyciela Koła i jego pierwszego prezesa, oraz śp. rektora Alfonsa Schulza, zasłużonego długoletniego prezesa koła) a także żyjącym, energicznie działającemu zarządowi koła z rektorem Pawłem Kalinowskim na czele. W dalszej części wygłaszano starannie opracowane referaty: Kol. Jasterówna „Religja i wychowanie", kol. Dalewski „Stan i rozwój oświaty pozaszkolnej w powiecie sępolińskim", kol. A. Nowicki — Grudziądz „Z dziejów naszego ruchu", p. Wacław Raiter — Bydgoszcz, dyr. „Vity". „Konieczność rozbudowy ubezpieczeń w Polsce". Wszystkie referaty przyjęto bez dyskusji licznemi brawami i oklaskami. W rezultacie liczni goście, wśród których widzieliśmy m. i. ks. prob. Barę z Lubawka, ks. admin. Waldocha z Wałdowa i dalszych licznych księży, kapitana Potockiego od W. F., prezesa Rady Miejskiej i i., oświadczyli: „Teraz nareszcie wiemy, co to jest Stowarzyszenie, a co „ognisko"!" W przerwie wykonała orkiestra nauczycielska wiązankę z operetek Jana Straussa, a na zakończenie przygrywała ta sama doskonała orkiestra do wspólnej herbatki i do tańców: bawiono się ochoczo do późnej nocy. Zjazd znakomicie przyczynił się do umocnienia pozycji naszej organizacji w powiecie, do jej spopularyzowa-

nia i rozszerzenia oraz do umocnienia węzłów łączących nauczycielstwo powiatu w jedną całość, jak również nauczycielstwo z duchowieństwem katolickiem i społeczeństwem.

Cześć i szczere uznanie inicjatorom i organizatorom tak świetnego zjazdu!

Przykazania organizacyjne.

Plon pracy organizacyjnej w m. maju 1929 r. był bardzo obfity: Zjazd Jubileuszowy (Chełmno, dnia 21. 5. 29 r.), 10 Walny Zjazd Delegatów Okręgu Pomorskiego (Chełmno, dn. 20. 5. 29 r.) 2 posiedzenia Pomorskiego Zarządu Okręgowego (Chełmno, dn. 19. 5. i 20. 5. 29 r.), 4 posiedzenia Wydziału Wykonawczego 17, 18, 19, i 20 posiedzenie W. W. w tym roku odbyte dnia. 5, 5, 13. 5, 16. 5., i 27 5., 29 r. z frekwencją 9, 9, 6 i 9 osób, razem 33 osób i razy w miesiącu; liczne posiedzenia prezydjum Zarządu Okręgowego w sprawach organizacyjnych, kasowych wydawniczych, naukowych i zawodowych; liczne wyjazdy do Kół; 126 osób odwiedziło Biuro Okręgowe celem zaciągnięcia porady i informacyj: liczba dz. 4946/29.; 3 Zjazdy Powiatowe: dn. 9. 5. 29 r. w Świeciu, dn. 12. 5. 29 r. w Wąbrzeźnie, dn. 25. 5. 29 r. w Sępólnie; założenie 2 nowych kół: w Lnianie — Drzycimiu (74) i w Bysławiu (75); stan posiadania: 75 Kół i 1849 członków czynnych, reorganizacja naszego Koła w Pucku!

Aby i w dalszych miesiącach nie ustać w pracach i widocznych postępach zechcą Szanowne Zarządy Kół oraz nasi czołnkowie

1. Okazywać więcej ruchliwości przy werbowaniu coraz nowych członków oraz bojowości w odpieraniu zarzutów i ataków ze strony nam przeciwnej;

2. Odbywać regularnie przynajmniej raz w miesiącu posiedzenie koła z referatami, odczytami, wykładami, dyskusją, lekcjami próbnemi,

3. Poprzedzić zebranie koła możliwie posiedzeniem Zarządu celem przygotownia materjału zebraniowego, techniki zebrania oraz planu działalności na dalszą przyszłość;

4. Sporządzić i wysłać z każdego posiedzenia koła oraz z prac i przedsięwzięć (wycieczki, koncerty, zabawy, odczyty, praca społeczna i kulturalno- oświatowa i t. d.) szczegółowe sprawozdania dla prasy lokalnej, dla największych dzienników Pomorza, oraz „Nauczyciela Pomorskiego" i „Nauczyciela Polskiego";

5. Utrzymywać ścisły kontakt z seminarjami nauczycielskiemi, dostarczając Zarządowi Okręgowemu spisu imiennego maturzystów wraz z dokładnemi adresami ich domu rodzicielskiego;

6. Umocnić łączność z wszystkiemi Kołami T. N. S. W., dążąc do stałego porozumienia i ścisłej współpracy;

7. Zachęcać członków do pracy w Towarzystwach społecznych, kulturalno-oświatowych, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego, w pierwszym rzędzie w „Stowarzyszeniach Młodzieży Katolickiej";

8. Zwrócić szczególną uwagę na dokonywujące się z początkiem nowego roku szkolnego zmiany personalne nauczycielstwa danego obwodu Koła (przesiedlenia, emerytowania, nominację itd.), meldując Pomorskiemu Zarządowi Okręgowemu wszelkie zmiany; emerytów należy zatrzymać w naszej organizacji; podać dokąd zostali b. członkowie przesiedleni, abyśmy mogli ich przekazać tamtejszym naszym Kołom; nowoprzybyłych należy usilnie werbować do naszych szeregów: po podaniu tychże adresów, chętnie wysyłamy prospekty, statuty, numery okazowe „Nauczyciela Pomorskiego";

9. Starać się o nowych abonentów oraz płatne zgłoszenie dla „Naucz. Pom.

10. Zasilać „Nauczyciela Pomorskiego". (Szkołę Pomorską) odczytami, lekcjami próbnemi, wycinkami z gazet i informacjami (konferencje rejonowe, jubileusze nauczycielskie, przesiedlenia, śmierć, wyniki II. egzaminu, kursy, wycieczki, wieczorki oświatowe i t. d.);

11. Rozszerzać i popierać „Chór Nauczycielstwa Pomorskiego" i „Kasę Pośmiertną", zakładając przy kołach osobne chóry męskie i mieszane;

12. Zachęcać Koleżanki i Kolegów do korzystania z naszych kursów wakacyjnych, szczególnie z kursu przygotowawczego do II egzaminu w Tucholi;

13. Zamawiać książki, przybory szkolne i t. d. przez nasze Biuro Nauczycielskie (Grudziądz Rynek nr. 15).

14. Meldować się u nas na akwizatorów ubezpieczenia na życie przez P. K. O.

15 Korzystać z naszych kolonij wypoczynkowych nad Bałtykiem;

16. Wziąć gremjalnie udział w Zjeździe Stowarzyszenia (Poznań dnia 8-go do 10 lipca 1929 r.), meldując się wcześnie (Grudziądz Rynek nr. 15).

17. Zorganizować w związku z powyszym Zjazdem wycieczki członków Kół i ich rodzin do Poznania;

18) Urządzić przy każdem kole z nowym rokiem szkolnym „Wspólnotę Pracy" (Arbeits - Gemeinschaft) celem dalszego kształcenia się naszych członków

19. Meldować wszelkie zmiany w składzie osobowym członków koła z dokładnem podaniem adresu (szczególnie poczta!);

20. Nadsyłać regularnie z początkiem każdego miesiąca: składki członkowskie (P. K. O. Poznań, nr. 206-133); sprawozdania miesięczne: organizacyjne i kasowe, sprawozdania z przebiegu posiedzenia, z prac dokonanych w poprzednim miesiącu i plan prac na dalszy miesiąc;

21. Urządzać posiedzenia jubileuszowe i zjazdy powiatowe;

22. Utrzymywać łączność między wszystkiemi kołami danego powiatu.

Chełmno, dnia 20 maja 1929 r. *POMORSKI ZARZĄD OKRĘGOWY*

Z historji naszych Kół:

TORUŃ.

Gdy wróg całego świata, pruski militaryzm, zbudowany na zasadzie „siła pod prawem" został pokonany i w pamiętnym dniu 9. 11. 1918 r. w gruzy się rozsypał, pojął naród polski, iż nadeszła chwila wyzwolenia z wiekowej niewoli prusko - krzyżackiej. Wszędzie utworzyły się rady ludowe, aby radzić o losach narodu. To też zaraz i nauczyciel Polak, pchnięty na piekielną drogę zwalczania i tępienia własnej narodowości, upomniał się o swe prawa przyrodzone. Zwołano Zjazd nauczycieli Polaków zaboru pruskiego do Poznania na dzień 28. 12. 1918 r., na który podążyło też kilku nauczycieli z Torunia (pp. Szumanówna, Kryn, Odyja, Zaleski, Radziszewski i p. Senftleben.) Wróciwszy z owego zjazdu, który miał przebieg tem wspanialszy, że odbył się w chwili bohaterskiego wyzwolenia stolicy Wielkopolski z pod jarzma pruskiego, zwołali pp. Kryn i Zaleski zjazd nauczycieli Polaków z Torunia i okolicy dnia 6 stycznia 1919 r. do Muzeum, gdzie po zagajeniu posiedzenia przez p. Kryna, p. Zaleski zdał sprawozdanie z obrad w Poznaniu, a p. Szumanówna „wygłosiła wykład o "Komisji Edukacyjnej w Polsce" Zebrani, których sala Muzeum pomieścić nie mogła, uchwalili jednogłośnie, aby założono Stow. Nauczycieli Polaków na Toruń i okolice. Zgłosiło się 20 członków. Na pierwszem zebraniu 12. 1. 19 r. wybrano zarząd: (W. Kowalski, prezes; Kryzan, zast.; Zaleski, sekr.; Szumanówna zast.; Kryn, skarbnik; Gajdus i Radziszewski ławnicy;). Na tem samem zebraniu zorganizowano 12 tygodniowy kurs uzupełniający dla nauczycieli, który prowadził znany, dzielny nauczyciel języka polskiego p. Kryn, wykładając pisownię, gramatykę i stylistykę polską. Dla nagłej sprawy zwołano zebranie już na 18. 1. 19, na którem uchwalono jednogłośnie rezolucję, iż członkowie stowarzyszenia w wyborach do niemieckiego zgromadzenia narodowego i do sejmu pruskiego udziału brać nie będą. Na 3 zebraniu uformułowano i przyjęto ustawy, wzorując się na ustawach tow nauczycieli w Poznaniu. Na zebraniu dnia 29. 6. 19 był też jako gość obecny ks. proboszcz Wysiński, który zaznaczył, iż szkoła powinna pozostać w ścisłym związku z kościołem, który jako starsza siostra ma czuwać nad tem, aby szkoła nie wyszła na zdrożne teorje, czego też żąda stanowczo nasze społeczeństwo polskie — katolickie.

Zebranie w dniu 4. 10. 1919 r. zaszczycili swą obecnością goście z Poznania delegaci p. ministra dla zaboru pruskiego pp. radca Dr. Łęgowski, insp. szkolny

Grabowski i rektor Szulc, wysłani dla zasięgnięcia informacyj w dziedzinie szkolnictwa Województwa Pomorskiego. Przy dyskusji i nad wykładem p. Kozikowskiego „O szkołę polską" zabrał głos p. radca Dr. Łęgowski i zaznaczył, iż główną rzeczą jest spolszczenie szkoły. Co dobre, powinniśmy z pruskiej szkoły przyjąć, co złe — usunąć.

Miarodajna powinna być dla nas mowa ministra Wojciechowskiego „nie dyletantów, lecz praktycznych nauczycieli potrzebuje obecna szkoła". P. insp. Grabowski podnosi, że wnet we wszystkich krajach zachodnich zaprowadzi się szkołę pracy, która też w Polsce będzie stopniowo uwzględniona, ale narazie główną rzeczą pozostanie u nas spolszczenie szkoły.

Każde zebranie urozmaicono referatem, i tak wygłoszono następujące referaty: 1. Nauczyciel i społeczeństwo p. Kryzan; 2. Wyrabiajmy charakter p. Zaleski; 3. O szkołę polską p. Kozikowski. 4. O miłości ojczyzny p. Witkowski; 5. O wykształceniu obywatelskiem p. Pansram; 6. Pamiętniki wiejskiego nauczyciela, p. Gajdus.

Podczas letnich wakacyj urządziło towarzystwo drugi kurs dokształcający w polskiem dla nauczycieli. Dzięki kursom i własnej pilności członkowie tak się wydoskonalili w języku polskim, że większa część z nich pracuje na kursach dla urzędników, robotników i młodzieży pozaszkolnej z dobrem powodzeniem. Inni udzielają lekcyj w ówczesnem pierwszem seminarjum, które dzięki staranności komisji szkolnej i dzielności kierownika p. Kozikowskiego, szybko się rozwija, licząc 200 uczni w 7 klasach.

W roku 1920 powiększa się ilość członków z 35 na 40. Zarząd pozostaje ten sam. Zebrań ogółem odbyło się 11. W ciągu roku grono Stow. na pewien czas nieco zeszczuplało ponieważ kilku kolegów wstąpiło do armji, bronić Ojczyzny przed nawałem bolszewików. P. Zaleski na zebraniu w dniu 15 lipca 1920 wykazuje groźne niebezpieczeństwo dla Ojczyzny. Powzięto rezolucję następującej treści: „Ostatnia to rozstrzygająca walka o nasz byt, o naszą niepodległość. Nauczycielstwo polskie, które najbardziej odczuwa niewolę carską — krzyżacką wpierwszych szeregach powinno stać w obronie Ojczyzny. Ochotników, czujących siłę w żyłach do broni nie zabraknie! Pozostali natomiast przejmą pracę wychowania i nauczania w większym zakresie, udzielając więcej lekcyj. Każdy powinien się dostosować do nastroju bohaterskiego narodu, nie chcąc się narazić na hańbę tchórza lub zdrajcy". Rezolucję tę przyjęto jednogłośnie i umieszczono w Gaz. Toruńskiej i Głosie Robotnika. Referatów wygłoszono 8.

Walne zebranie dnia 20. 1. 21 r. wybrało nowy zarząd, w skład którego wchodzą: p. Knechtel, prezes; p. Szulce, sekr.; p. Vetter, skarbnik; W roku 1921 odbyło się 10 posiedzeń, oprócz tego zarząd sam obradował wedle potrzeby. Liczba członków wzrasta do 64. Wygłoszono kilka referatów i tak p. prof. Knechtel „O romantyzmie polskim", p. Buchholz daje wskazówki metodyczne z botaniki, p. poseł Nowicki zdał sprawozdanie z sejmowej komisji oświat. P. radca Tadeuszewski miał dwa wykłady z dziedziny botaniki, P. Dr. Łęgowski z dziedziny języka polskiego. W grudniu doszło do zjednoczenia się nauczycielstwa wszystkich dzielnic i utworzono Stow. Chrz. Narod. Naucz. Szkół Powsz. z siedzibą w Warszawie. Liczni członkowie naszego koła biorą udział w zjeździe w Tczewie.

W roku 1922 nadal prezesem jest p. prof. Knechtel. Liczba członków wynosi 72. Zebrań odbyło się 8. Zarząd obradował 4 razy celem ustalenia lokalnych statutów Referatów odbyło się 7. w Toruniu odbyły się dwa zjazdy nauczycielskie. Pierwszy celem brania udziału w rekolekcjach, a drugi jako ogólny kongres nauczycielstwa w dniach 6 i 7 czerwca. W dniu 8 marca przyjęło nasze stow. nową nazwę: „Stow. Chrz. Narod. Nauczy. Szkół Powszech. w Polsce, koło Toruń," i to z tego powodu, żeby nas nie uważano jako odrębnę koło. W lutym odbył się doroczny bal nauczycielski. Prezesurę koła obejmuje przy końcu roku, p. Tadych, piastując ten urząd również w r. 1923.

Rok 1923. Zebrań odbyło się 12. Ilość członków wynosi 69. Praca w tym roku zarówno ideowa, jak i w kierunku zawodowym i materjalnym przyniosła Kołu duże korzyści bądź to przez szereg referatów, lekcyj praktycznych, przez Zjazdy delegatów i t. d. Referatów wygłoszono 9.

Rok 1924 — 25. Prezesem koła w r. 1924 jest p. Rezmer. Liczba członków podnosi się na 72. Na zebraniu walnem w r. 1925 wybrano prezesem koła p. Wojciechowskiego, który piastuje ten urząd z małemi przerwami przez trzy lata.

1926. Zebrań odbyło się 14. Liczba członków 8. Referatów wygłoszono 8. Dzięki staraniom Stow. utworzono w Toruniu W. K. N. geogr. - przyrodniczy, (2-letni - prywatny.) jak również utworzono chór nauczycielski pod dyrekcją p. Ośmiałowskiego. Na zebraniu walnem 4. 12. 26 wybrano prezesem p. Leśniewskiego, który ustępuje już w kwietniu t. r., a zebranie powtórnie wybiera jednogłośnie p. Wojciechowskiego.

Rok 1928. W ostatnim roku liczba członków wynosi 74. Z powodu przeniesienia i studjów ubyło 11 czł., tak że w końcu roku liczy koło 63. Zebrań odbyło się 13. Wygłoszono referatów 5. W styczniu urządzono zabawę karnawałową. Oprócz tego odbył się skromny wieczorek 10-lecia niepodległości Polski, urozmaicony wykładem p. prof. Knechtla. Prezesurę w roku 1928 objął p. Jagielski, pracując gorliwie dla Towarzystwa. Obecnym prezesem koła jest p. Buchholz.

Członkowie tow. biorą żywy udział w pracy społecznej, pracują w różnych innych stowarzyszeniach np. należą in corpore do Ligi Katolickiej, a sekr. tejże jest p. Jagielski. W związku tow. zasiada jako członek Zarządu p. Jagielski. Między T. N. S. W. istnieje ścisły kontakt, czego dowodem są liczne zaproszenia ze strony T. N. S. W., jak również obecność członków T. N. S. W. na naszych zebraniach. Koło samo rozpada się na sekcje. krajoznawczą, oświatową, zabawową

Koło Pruszcz: Sprawozdanie z działalności od założenia do roku 1929 r.

Dnia 31. 10. 1922 zebrali się koledzy rejonu Pruszcz, celem założenia Koła z siedzibą Pruszcz. Za zgodą wszystkich obecnych wybrano pierwszy Zarząd, w skład którego weszli: kol. Kowalski — przewodniczący; kol. Dysasz — sekretarz; kol. Gracz Kl. — skarbnikiem. Na członków nowego koła zapisuje się 17 kolegów

W roku założenia odbyło koło 1 zebranie walne, 1 zebranie miesięczne i odczytano 1 referat z działu literatury.

Rok 1923. W roku tym Zarząd składa się z następujących członków: przewodniczący — kol. Kowalski; sekretarz — kol. Cichowski Fr.; skarbnik — kol. Gracz. Kl.

Na początku roku liczy koło 17 a przy końcu 25 członków;
Zebrań odbyto: walnych 1; miesięcznych 6.
Referatów wygłoszono 4 z działów pedagogiki i literatury.
Rok 1924. Zarząd składa się: przewodniczący — Kowalski, sekretarz — Cichowski Fr.; skarbnik — Zatorski;
Koło liczy: na początku roku 25 członków, przy końcu roku 26 członk.
Zebrań odbyto: walnych 2; miesięcznych 4.
Referatów wygłoszono 2 z działu historji i szkolnictwa.
Wycieczek urządzono 1.

Rok 1925. Zarząd składa się: przewodn. — Cichowski Fr. sekretarz — Wiśniewski, skarbnik — Gracz Kl.;

Koło liczy: na początku roku 29 członków, przy końcu r. 27 członk. (w lipcu zmarł kol. Alf. Górski).
Zebrań odbyto: walnych 1, miesięcznych 5;
Referatów wygłoszono 2 z działu pedagogiki.
Rok 1926: Zarząd składa się: przewodniczący — Cichowski Fr.; sekretarz — Schmidt; skarbnik — Pukrop.
Koło liczy: na początku roku 27, przy końcu r. 26 (w czerwcu zmarł kol. Stencel.)
Zebrań odbyto: walnych 1; miesięcznych 8. (W grudniu zakłada Koło własną kasę pogrzebową.)

Referatów wygłoszono 5.

Rok 1927. Zarząd składa się jak w roku ubiegłym.

Koło liczy: na początku roku 26; przy końcu 20, (z powodu wystąpienia kol. z rejonu Łubiewo.)

Zebrań odbyło: walnych 1. miesięcznych 10; zarządu 5.

Referatów wygłoszono 8. (literatura, pedagogika, szkolnictwo).

Rok 1928. Zarząd ten sam.

Koło liczy, przy końcu roku 24 członków. (zmarł Jan Kujawa.)

Zebrań odbyto: walnych 1. miesięcznych 5; zarządu 4.

Referatów wygłoszono 6 (literatura, pedagogika, szkolnictwo).

Obecnie liczy Koło 23 członków.,

Sprawozdanie Koła Karlikowskiego z całego czasu istnienia do teraz.

Koło Karlikowskie zostało założone 17 marca 1927 r.

W tym czasie odbyło się zebrań: siedem miesięcznych; dwa walne roczne.

Skład zarządów był następujący: — Pierwszy zarząd obrany w dniu 17. 3. 27. Przewodniczący — Szczukowski — Lisewo, Zastępcą — Ratkówna Władysława — Karlikowo; Sekretarz — Poćwiardowski Franciszek — Domatówko; Skarbnik — Wilant Maksymiljan — Leśniewo.

Skład powyższego zarządu był aż do 1. 10. 28 r., kiedy został przewodniczący Szczukowski przeniesiony. Przewodniczącym została zastępczyni — Ratkówna Władysława — Karlikowo.

Na walnem zebraniu 10 lutego 1929 r. został następujący zarząd obrany:

Przewodniczący — Lorkowski Mieczysław — Mechowa; zastępcą — Piszczek Stefan — Lisewo; sekretarz — Poćwiardowski Franciszek — Domatówko; skarbnik — Wilant Maksymiljan — Leśniewo.

Zarząd powyższy do teraz istnieje

Ilość członków była następująca: przy założeniu było członków 11-tu — W październiku 1928 z powodu przeniesień ubyło 2-ch. W marcu 1929 przybyło 4-ch; W kwietniu 1929 ubył 1 z powodu przeniesienia. Obecnie liczy koło Karlikowskie 12 członków, między którymi jest ks. dziekan Witkowski z Mechowej.

Referaty na posiedzeniach wygłoszono następujące:

1. Zadanie szkoły polskiej; 2. Kształcenie nauczycieli dawniej a dzisiaj; 3. Radjo a szkoła; 4. Znaczenie robót ręcznych w szkole; 5. Ustawa z dnia 1. 6. 26 r. 6. Statut Stow. Chrze. Nar. Naucz. Szkół Powszechnych; 7. Omówienie książki „Metody badań psychologicznych; 8. O spóźnieniach dzieci i jak je zwalczać.

Uchwały: Na posiedzeniu dnia 3. 12. 27 uchwalono płacić na potrzeby koła 50 gr. miesięcznie, na posiedzeniu dnia 10. 2. 29 uchwalono płacić 25-go na Nauczyciela Pomorskiego.

Z życia naszych Kół:

LNIANO. Rozwój Stowarzyszenia Nauczycielskiego.

Najwymowniej o stałym rozwoju „Stowarzyszenia Chrześć. Nar. Nauczycielstwa Szk. Powsz." świadczy fakt, że dnia 12. 5. 29 r. założono nowe Koło tej organizacji na Lniano i Drzycim; jest to już 74 Koło na Pomorzu i 9-te w powiecie świeckim! Liczba nauczycielstwa, zrzeszonego na Pomorzu w „Stowarzyszeniu" dosięga niemal dwu tysięcy członków; Nowe Koło Lniano, liczące 12 członków, wybrało sobie zarząd w następującym składzie: Kierownik szkoły Bol. Pierzyński — Lniano przewodniczący; kier. szkoły Januszewski — Drzycim, zastępca prezesa; sekretarz — Koszucki; skarbnik — Sochowski. Powołanie do życia tej placówki jest zasługą p. B. Pierzyńskiego i Januszewskiego oraz przebywającego na niedzielnem zebraniu konstytucyjnem p. rektora Br. Nogi z Jeżewa, członka Zarządu Główn.

Nowemu Kołu „Szczęść Boże!"

BYSŁAW, pow Tuchola: — Założenie nowego Koła.

Zebranie Konstytucyjne Koła Stow. Naucz. w Bysławiu.

Dnia 14 maja 1929 r. na zaproszenie p. Ziemnickiego, kierownika szkoły, przybył do Bysławia p. Ossowski, kierownik szkoły powszechnej w Tucholi i założył w rejonie nauczycielskim Bysław Koło Stow. Nar. Chrz. Nauczycieli.

W skład zarządu i członków wchodzą dawniejsi członkowie i nowozapisani, a mianowicie:

Zarząd: — 1. Roman Ziemnicki — prezes (kier. szkoły w Bysławiu); 2. Helena Kuczmańska — sekretarz (nauczycielka szkoły w Bysławiu); 3. Bronisław Lipkowski — skarbnik (nauczyciel szkoły w Bysławku, p. Bysław);

Członkowie: Bolesława Hoppówna — naucz. w Bysławiu, poczt. Bysław; Wilhelm Malewski — naucz. w Bysławiu, poczt. Bysław; Paweł Berendt — naucz. w Minikowie, poczt. Bysław; Franciszek Kotlęga — naucz. w Płazowie, poczt. Bysław; Piotr Mechliński — naucz. w Minikowie, poczt. Bysław; Erna Kłopotkówna —naucz. w Klonowie, poczt. Bysław; Marjan Cieślak — naucz. w Trutnowie p. Lubiewo p. Świecie.

Niestrudzonemu prezesowi powiatowemu, kol. J. Ossowskiemu, jesteśmy b. zobowiązani: ślady i wyniki jego niezmordowanej pracy są widoczne: założenie coraz to nowych Kół w powiecie tucholskim, co dopiero założył nasze Koło w Cekcynie, a teraz już w Bysławiu! Jest to 4 koło w powiecie, a 75 na Pomorzu! Kol. Ossowskiemu jako prelegentowi na konstytucyjnem zebraniu. Kol. R. Ziemnickiemu jako zwołującemu zebrania serdeczne podziękowanie i uznanie, a nowozałożonemu Kołu życzymy jak najpomyślniejszego rozwoju i rozkwitu!

PUCK. — Reorganizacja Koła.

Posiedzenie reorganizacyjne — odbyte dnia 21. 5. 29 r. w gmachu „Sokoła" pod przewodnictwem kierownika puckiej szkoły wydziałowej p. Deskowskiego.

Po dłuższej — bo nieomal półtorarocznej przerwie z inicjatywy kierownika puckiej szkoły wydziałowej p. Deskowskiego członkowie Koła — powiadomieni osobnem pismem — zebrali się dnia 21 kwietnia br. o godzinie 10,30 w gmachu „Sokoła" celem reorganizacji koła. Po przywitatniu przewodniczący w krótkich wywodach wyjaśnił przyczyny tak długiej przerwy, następnie wskazał na konieczność utrzymania koła ze względu na ważność, cel i korzyści organizacji, poczem przystąpiono do wyboru nowego zarządu, ponieważ dotychczasowy przewodniczący p. Deskowski z powodu krótkiego już tylko pobytu w Pucku prezesurę złożył, a inni członkowie zarządu w międzyczasie zostali przesiedleni.

W skład nowego zarządu weszli KK. Nadolski Józef — Osłamino, jako przewodniczący; Kupferszmidt Brunon — Zelistrzewo — jako zastępca przew.; Góra Paweł — Mrzezino — jako skarbnik; Malinowski Bernard — Celbowo — jako sekretarz.

Ponieważ nowo wybrany przewodniczący nie był obecny, postanowiono dalszą sprawy reorganizacyjne załatwić po konferencji rejonowej w Mrzezinie, dnia 6 maja 1929 r. Na tem posiedzenie skończono.

KOŁO PUCK. — Dalsze posiedzenie.

Działo się w Mrzezinie, dnia 6. 5. 29.

*Tegoż dnia po konferencji rejonowej odbyło się pierwsze zebranie miesięczne Koła z następującym porządkiem dziennym: 1. Zagajenie; 2. Sprawy reorga*nizacyjne pod względem pracy na przyszłych posiedzeniach; 3. Miejsce i czas zebrań; 4. Składki miesięczne; 5. Przyjmowanie nowych członków; 6. Wolne wnioski; 7. Zakończenie.

Posiedzenie zagaił przewodniczący kol. Nadolski, witając zebranych, poczem wyraził podziękowanie byłemu przewodniczącemu za dotychczasową pracę, dziękuje za zaufanie, którem zebrani zaszczycili jego osobę, wybierając go na przewodniczącego.

Obszerna dyskusja nad sprawą rozwoju koła pod względem osiągnięcia celu a mianowicie dalszego kształcenia się wykazała, że zadość uczynimy temu oto celowi przez wygłaszanie referatów z dziedziny nauk związanych z życiem szkolnem przez dyskusję nad temi referatami, dalej przez odczytanie i przedyskutowanie względnie omówienie aktualnych i nasze koło najwięcej tyczących spraw względnie artykułów podanych w czasopismach pedagogicznych i t. p.

Posiedzenia odbywać się będą w każdą pierwszą niedzielę, miesięca w gmachu „Sokoła" przed południem po nabożeństwie dla wojska o 9,30.

Zebrani jednomyślnie zobowiązali się do płacenia miesięcznej składki w wysokości 0,25 zł. na potrzeby naszego koła.

Postanowiono abonować „Nauczyciela Pomorskiego" — opłatę oraz składki miesięczne potrącone będą przy wypłacie poborów przez pp. płatników na podstawie osobnej listy, a następnie odesłane przez Inspektorat Szkolny.

Koło liczy 19 członków, w tej liczbie 3 nowo zapisanych.

W wolnych głosach poruszono sprawę wygłoszenia referatów na następ. posiedzeniu. Jako prelegentki zgłosiły się kk. Cerowska — Zelistrzewo i Arndtówna — Puck. Po wyczerpaniu porządku dziennego posiedzenie skończono.

ŚWIECIE. — Zebranie Koła dnia 2. 5. 1929 r.

Porządek dzienny: 1. Zagajenie, przeczytanie porządku obrad; 2. Odczytanie protokółu z zebrania 11. 4. 29 r. 3. Sprawozdanie z dotychczasowej pracy zarządu i komisji około zjazdu powiatowego; 4. Referat ks. Lehmanna. 5. Przyjęcie nowych członków; 6. Sprawozdanie referentki oświatowej. 7. Komunikaty zarządu· Chór naucz; — Kasa pośmiertna; rok wojsk.; — podatek dochodowy — stwierdzenie obecnych, — zwrot podatku komunalnego; — datki misyjne; — Postulaty naucz. do R. Sz. Pow. 6. 5. (kol. Makiłła) Wybór delegata.; 8. Płacenie składek 9. Skrzynka zapytań; Wolne głosy; 11. Zakończenie.

Zebranie zagaił kol. Prezes przeczytaniem porządku obrad.

Sekretarka odczytała protokół z 11 kwietnia, który został prawomocnym.

Kolega Prezes w sprawozdaniu z dotychczasowej pracy komisji nad Zjazdem Pow. mówi że wysłał dnia 23 kwietnia okólniki do wszystkich kół w powiecie z zapytaniem o udział kół w zjeździe, a dotychczas z wyjątkiem koła Bukowiec żadne inne nie dało odpowiedzi. Kolega prezes wysłał drugi okólnik, ale jeszcze odpowiedzi niema.

Na wniosek kol. Makiłły uchwalono dać mały artykuł do Głosu Św. o Zjeździe. Następnie wybrano komisję dekoracyjną kol. Stryjkowski i Müller. Komisję przyjęć kol. Spiskównę i Koszowskiego.

Ks. Lehmann odczytał referat „Jaką etykę w szkołach należy wykładać i w młode pokolenie wpajać?" Nad referatem wywiązała się dyskusja, w której brali udział kol. Makiłła, kol. Koszowski. Ks. Klin proponuje, aby nauczyciele postarali się mieć wpływ na wybór filmów. Kol. Stróżowski dziękuję ks. Lehmanowi za obszerny i pouczający referat.

Jako nowy członek przystąpił do Stow. Ks. Klin i p. Poródkówna. Obecnie Stowarzyszenie liczy 30 członków.

Sprawozdanie referentki oświatowej odpada.

Sprawa Chóru N. nie jest jeszcze załatwioną, na zjeździe w Chełmnie wystąpi tylko chór męski. Do kasy pośmiertnej powinni zapisać się wszyscy członkowie Stowarzyszenia.

Kolega Stryjkowski ściągnął składki od członków;

W skrzynce zapytań było kilka zapytań.

Kol. Makiłła prosi członków o uczestnictwo w Akademji i zawodach z okazji 3 maja.

Następne zebranie odbędzie się 13 czerwca o godzinie 4 pop. W skarbonce na fundusz misyjny było 4.05 zł. Zebranie zamknął prezes chrześcijańskiem pozdrowieniem „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus".

LIPINKI. — Miesieczne posiedzenie Koła.

Dnia 1 maja odbyło się miesięczne posiedzenie koła Lipinki w Jabłonowie. Udział członków był liczny. Zebranie zagaił prezes koła p. Fr. Dubiella — podając porządek dzienny zebrania: 1. Odczytanie protokółu, 2. Wybór delegata na zjazd

Jubileuszowy; 3. Udział naszego Koła w ogólnym zjeździe Stowarzyszenia w Poznaniu 4. Abonowanie czasopism pedagogicznych. 5. Wolne wnioski.

Protokół z poprzedniego zebrania odczytał sekretarz koła p. Winkowski, który przyjęto bez zmian; poczem przystąpiono do wyboru delegatki (ta) na zjazd Jubileuszowy; — nasze koło będzie reprezentowała na tym zjeździe p. J. Tęczanka. Następnym i jednym z najważniejszych punktów obrad, to omawianie wyjazdu naszego koła na zjazd Stowarzyszenia do Poznania. Wielkie jest zainteresowanie wśród Koleżeństwa, tak ogólnym zjazdem Stowarzyszenia, jak i P. W. K. O zainteresowaniu tem świadczą liczne zgłoszenia członkiń i członków naszego Koła — pragnących wyjechać do Poznania. Szczegółowe omówienie tej sprawy ma nastąpić na przyszłem zebraniu. Wracając do sprawy już raz omawianej tj. abonowania czasopism pedagogicznych; — koleżeństwo wybrało z pośród dostarczonych przez p. Basmana następujące czasopisma: „Pokłosie szkolne", „Przeszłość", „Roboty ręczne" Poradnik językowy" i te czasopisma zaabonowano.

W wolnych wnioskach zajęto się ustaleniem tematu referatu, który ma być wygłoszony na przyszłem zebraniu. Na tem posiedzenie zamknięto.

Termin przyszłego zebrania naznaczono na dzień 1 czerwca.

SKÓRCZ. Rezolucja w sprawie domagań Szachta i zajść opolskich!

Członkowie naszego Koła uchwalili rezolucję, jednomyślnie powziętą na zebraniu Koła Skórzeckiego dnia 7. 5. 9 r.

„My, nauczycielstwo Skórcza i okolicy, zgrupowani w szeregach Stowarzyszenia Chrześcijańsko Narodowego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych — występujemy ostro przeciw domaganiu się Schachta w Paryżu i oświadczamy, że nie dopuścimy do naruszenia granic naszych zachodnich.

Wyrażamy cześć dla bohaterskich artystów Opery Katowickiej za to, że ponieśli polskie słowo i polską pieśń do braci naszych na Śląsku.

Oburzamy się na chamski czyn nacjonalistów niemieckich za pobicie i poranienie artystów.

Żądamy zadośćuczynienia!"

GDYNIA. Posiedzenie Koła.

Na wstępie zebrania uczczono pamięć zmarłej niedawno koleżanki, członkini tutejszego Stowarzyszenia śp. Felicji Wiśniewskiej.

Po przeczytaniu protokółu z poprzedniego zebrania przystąpiono do obrad. Omawiano zjazd jubileuszowy w Chełmnie w czasie Zielonych Świątek, w którym wezmą udział delegat Ogrodowski i członkowie Chóru Naucz. Pom. Omawiano sprawę kursów wakacyjnych organizowanych przez Zarząd Główny. Szczególnie zainteresowano się kursem wakacyjnym w Oksywiu. Dosyć obszerna dyskusja wywiązała się w czasie czytania statutu kasy pośmiertnej. Wniesiono kilka poprawek, które delegat p. Ogrodowski przedłoży na zjeździe w Chełmnie. Statut Chóru Naucz. Pom. przyjęto bez zmian. Przyjęto do wiadomości pismo wojewody w sprawie mieszkań i roli nauczyciela, która to kwestja została ostatecznie korzystnie dla nauczycielstwa załatwiona. Sprawę wyjazdu do Poznania na P. W. K. w związku z odbywającym się tam Walnym Zjazdem omówi się dopiero po ustaleniu programu przez Zarząd Główny. Bardzo aktualny referat z metodyki rachunków wygłosił kol. Słowik. Komisja zabawowa zdała sprawozdanie z urządzonej w dniu 4 maja zabawy w Casinie. Z tej racji należy się też komisji zabawowej ogólne podziękowanie za urządzenie tak miłego wieczorku.

KOŁO KRÓL. NOWAWIEŚ.

Dnia 13. 5. 29 odbyło się zebranie Koła Król. Nowawieć. Załatwiono sprawy bieżące. Referat na temat „Nauczyciel w życiu społecznem" wygłosił A. Reimann z Czapel.

STAROGARD. Miesięczne sprawozdanie za miesiąc kwiecień 1929 roku.

Zwyczajne zebranie Stowarzyszenia Chrześć. Narod. Naucz. Szkół Powsz. Koło Starogard i okolica odbyło się dnia 27 kwietnia br. w miejscowej szkole dziewcząt z następującym porządkiem obrad: 1. Zagajenie i przeczytanie protokółu. 2. Wybór delegata na Zjazd Okr. Delegatów Pomorza i Zjazd Jubileuszowy. 3 Projekt założenia Kasy Pośmiertnej oraz Chóru Nauczycielstwa Pomorskiego. 4 W sprawie zwrotu podatku komunalnego. 5. Wolne głosy i wnioski. 6. Zakończenie

Zebranie zagaił prezes Koła miejscowego kol. p. Raszeja, dziękując członkom za liczny udział. Po przeczytaniu protokółu z ostatniego zebrania przystąpiono do obrad. Odpowiednio do wskazań Zarządu Okręgowego przewodniczący podał zebranym do wiadomości o tegorocznym Walnym Zjeździe Delegatów Kół Pomorskiego Oddziału Okręgowego, mającym się odbyć w czasie wakacyj świątecznych Zielonych Świątek. Jako delegata na wyżej wspomniany Zjazd wybrano jednogłośnie przewodniczącego kol. p. Raszeję.

Następnie prezes szczegółowo omówił sprawę kasy pośmiertnej. Wobec nielicznych zgłoszeń do Chóru Nauczycielstwa Pomorskiego wykazał przewodniczący potrzebę przystępowania do tego Chóru i zachęcał członków do nadsyłania zgłoszeń. W dalszym ciągu posiedzenia mówiono bardzo obszernie w sprawie zwrotu podatku komunalnego. Celem dalszego kształcenia się obradowano nad utworzeniem Wyższego Kursu Nuczycieli w Starogardzie.

W wolnych głosach mówiono w sprawie chłosty oraz Powszechnej Wystawy Krajowej.

Po omówieniu spraw, wchodzących na porządek obrad, prezes solwował zebranie.

Miesięczne sprawozdanie kasowe za miesiąc kwiecień.

Koło miejscowe liczy razem 35 członków. Na miesiąc maj pozostaje 35 członków. Składkę członkowską za miesiąc kwiecień w kwocie 70 zł. odesłano Zarządowi Okręgowemu.

KOŁO w OSIU, (pow świecki), „II egzamin nauczycielski".

W dniu 4 maja r. b. odbył się II egzamin dla nauczycieli tymczasowych z Osia i okolicy. Komisja egzaminacyjna składała się: z ks. naczelnika Strogulskiego, p. inspektora Leona Adrycha i p. kierownika Stanisława Januszewskiego

Złożyli II egzamin: 1. Maćkowiak z Komorska, 2. Chałosciński z Trzebcin, 3. Fischoederówna z Osia, 4. J. Jeleńska z Osia, 5. D. Jeleńska z Osia, 6. Górski z Wierzchów, 7. E. Koszucki z Jędrzejowa, 8. Kupper z Łążka, 9. Łumikowski z Osia 10. Makowski z Osia, 11. Nadolny z Łąskiego Pieca, 12. Orzechowski z Biechówka. 13. Więckiewicz z Brzemion.

(Koleżankom i Kolegom tym składamy serdeczną gratulację!)

GRUDZIĄDZ: Miesięczne posiedzenie.

odbyte dnia 9 maja 29 r. wieczorem o godz. 8 w Hotelu Kellasa, zgromadziło wielką liczbę członków. Przewodniczący kol. C. Kalinowski powitał przybyłych, a szczególnie nowe członkinie Dyllównę i Baranowską. Po przeczytaniu przez sekretarza Kol. Sandera protokółu z poprzedniego posiedzenia wygłosił Kol. Rektor M. Ryczakowicz swój — nieco zmieniony — referat zjazdowy: „Problemy wychowania współczesnego, a nasza ideologja", który to referat podajemy na innem miejscu niniejszego numeru. W dyskusji nad referatem zabierali głos: ks. prof Rogalski; prof. Szwoch, prezes Nowicki; prezes Kalinowski, Chrzanowska, Zientarski i referent Ryczakowicz. Sprawozdanie z okręgowego zjazdu delegatów i z zjazdu jubileuszowego złożył wyczerpująco delegat Józef Zientarski; swe uwagi dorzucili kol. Ożga i inni. O walnym Zjeździe Stowarzyszenia (Poznań, dnia 8. — 10 lipca 29 r.). mówił prezes okręgowy Kol. A. Nowicki, nawołując do licznego brania udziału: osobna wycieczka wyrusza z Grudziądza nocą z dnia 7 na 8 lipca przy bezpośredniej komunikacji przez Toruń do Poznania, gdzie staniemy dnia 8. 7. rano o godz. 4. Szczególną wagę winniśmy przywiązać do wycieczek krajoznaw-

czych nauczycielstwa, które zwiedzą po ukończeniu zjazdu Pomorze: Gdańsk, Gdynia, Hel, Kartuzy, Tczew, Pelplin, Grudziądz, Chełmno, Toruń. — Na miejsce dotychczasowego skarbnika Koła kol. Hoffmanna, który wraz z kol. Kieszczyńskim i Bielińskim przyjął posadę w szkolnictwie polskiem zagranicą, wybrano kol. Józeła Zientarskiego. Kol. prezes Kalinowski referował przebieg posiedzenia Miejskiej Rady Szkolnej z dn. 26. 4. 29 r.; na którem odrzucono m. i . wniosek „księdza" Hajduka o utworzenie w Grudziądzu przedszkola „kościoła narodowego". Wycieczka członków Koła do Sartowic odbędzie się dnia 9 czerwca parostatkiem lub autobusami. Urozmaicone posiedzenie o żywej dyskusji zakończono o godz. 11 wiecz.

Jak spędzimy wakacje letnie?

1 Kogo czeka II egzamin (praktyczny), ten zgłosi się w najbliższych dniach pod adresem „Biuro Nauczycielskie" — Grudziądz, Rynek nr. 15, przesyłając wraz z zgłoszeniem 10 zł. wpisowego. Kuratorjum O. S. P. stawiło nam do dyspozycji gmach seminarjum nauczycielskiego (sale wykładowe — sypialnię i kuchnię), kurs trwać będzie stosownie do wszelkich możliwych terminów wakacyj letnich na Pomorzu od dnia 2 do 30 sierpnia 29 r.; uroczyste otwarcie kursu: dnia 3. 8. rb. rano o godz. 9. Bliższych informacyj udziela zainteresowanym i zgłaszającym się nasze Biuro Okręgowe.

2. Kto pragnie szukać odpoczynku nad morzem, zgłosi się wcześnie pod adresem: Ignacy Sarnowski, kier. Szkoły, Jastarnia na Helu, podając ilość dni pobytu nad Bałtykiemb, datę przyjazdu oraz przesyłając pod powyższym adresem opłatę z cały czas: tylko 1,— zł. za dobę!

3. *Kurs nauki gotowania:*

Która z pań nauczycielek chce spędzić wakacje przyjemnie i pożytecznie — w przepięknej górskiej okolicy, — niech się zapisze na kurs nauki gotowania Kurs ten odbędzie się w Jurgowie na Spiszu, — od 19 lipca do 17 sierpnia b. r. Umieszczenie dla kandydatek kursu w budynku szkolnym bezpłatnie ,a koszt utrzymania według wspólnych obliczeń 5 do 6 złotych dziennie. Zgłoszenia na kurs przyjmuje Zarząd Krakowski naszego Stowarzyszenia Oddziału Kraków, ul. Kazimierza Wielkiego 33.

4. Kto chciałby korzystać z ulg w miejscowościach klimatycznych, uzyskanych przez nasz Zarząd Główny w Iwoniczu, Rabce, Truskawcu, Ciechocinku, w Inowrocławiu, Krynicy i Szczawnicy, zechce wysłać zapytanie listownie wprost do naszego Zarządu Głównego, Warszawa, ul. Senatorska nr. 19 m. 13., a otrzyma żądanych i potrzebnych wyczerpujących informacyj.

5. Kto pragnie rekreacji ducha i duszy, ten pójdzie za głosem i zaproszeniem J. E. Ks. Biskupa Dominika — Pelplin, Patrona „Tow. Św. Józefa Nauczycieli Katolickich Diecezji Chełmińskiej", biorąc udział — Koledzy i Koleżanki — w tegorocznych rekolekcjach nauczycielskich: od dn. 7 — 9 sierpnia 29 r. w Pelplinie, nocleg, egsercycje i b. dobre utrzymanie tylko 11,— zł. Zgłoszenia kierować pod adresem: „Rektor Michał Makowski, Pelplin, pow. Tczew.

6. *Poznań!* Słowo to nie schodzi z ust Polaków szczególnie w bieżącym czasie: Powszechna Wystawa Krajowa — Zjazdy — Kongresy! Tem więcej winni wychowawcy, kierownicy narodu polskiego patrzeć na Poznań jako na ośrodek swego zainteresowania!

Jeżeli (moralnym) obowiązkiem każdego nauczyciela jest zwiedzenie P. W. K., to koniecznością dla każdego Stowarzyszeniowca jest, połączyć zwiedzenie dorobku z pierwszego dziesięciolecia niepodległego Państwa Polskiego,ześrodkowanego na P. W. K., z wszechpolskim zjazdem naszej organizacji.

Wskazując na artykuły w naszych organach — „Naucz. Pom." nr. 6 — 8. II. str. 99 i „Naucz. Polski" nr. 11. 9. str. 1 i 2 i str. 6 i 10., przypominamy, że

każdy Stowarzyszeniowiec jest w posiadaniu drukowanego formularza, kwestionarjusza zgłoszeniowego, zawierającego wszelkie dane i instrukcje; kwestjonarjusze prosimy osobno lub zbiorowo wypełnić i wysłać p. a. „Komitet Zjazdowy, — Poznań, ul. Działyńskich nr. 4."

Przypominamy: zbiorowe kwatery (kl. III.) z łóżkiem i wszelką potrzebną pościelą — 3.— zł. za dobę, zbiorowe (kl. 4) bez łóżek — 1,50 zł. za dobę dla członków i ich rodzin; należytość za kartę uczestnicawa — 6,— zł. upoważniającą do wzięcia udziału w obradach Zjazdu (dn. 8 i 9 lipca 29 r), ulgowych biletów do teatru, do Ogrodu Zoologicznego, na obiady, do wstępu trzykrotnego na Wystawę za 2,— zł., bezpłatnego udziału w ranice i wieczornicy, ulg w opłacie przy zwiedzaniu miasta, ulg w przewidzianych wycieczkach.

Należytość za kartę uczestnictwa (6,— zł.) oraz połowę należytości za kwatery zamówione należy wysłać na konto komitetu Zjazdu w P. K. O. Poznań, nr. 202 — 640.

Celem wspólnego wyjazdu w zarezerwowanych wagonach III. klasy wyruszają z Pomorza następujące wycieczki: z Grudziądza w nocy z dnia 7 na 8 lipca rb. o godz. 23,25 (Kornatowo: 0,01, Chełmża: 0,26, Toruń: 1,13, Poznań gł. 4,00 rano), dla miasta i powiatu Grudziądz, Świecie, Chełmno, Toruń, kierownik, kol. Cezary Kalinowski, Grudziądz, ul. Sienkiewicza nr. 37.; z Jabłonowa tegoż dnia kurjerem (Jabłonowo, Wąbrzeźno, Kowalewo, Toruń) o godz. 23,27 nocą (Wąbrzeźno 23,45, Kowalewo: 23,58; Toruń: 0,30; Poznań ca. 3,— rano), dla powiatów Brodnica, Wąbrzeźno, Lubawa, Działdowo, Kierownik Kol. Juljusz Pawłowski; Lipinki, pow. Lubawa; z Tczewa tegoż dnia o godz. (0,32 w nocy, Pelplin: 0,56; Laskowice: 1,58,) dla powiatów Gniew, Tczew, Starogard, Morski, Wejherowo, Kartuzy, kierownik: Kol. Rektor Józef Piontek — Pelplin, pow. Tczew; z Chojnic tegoż dnia o godz. 17,10; Więcbork: 18,21, Poznań 23,48. dla powiatów Sępólno, Chojnice, Tuchola, Kościerzyna, kierownik Kol. Leon Jackowski — Chojnice, ul. Igielska nr. 3.
Nasi członkowie lub Szanowne Zarządy Kół zechcą wcześnie powiadomić listownie powyższych kierowników wycieczek o liczbie biorących udział, aby umożliwić im zamówienie i zarezerwowanie odpowiedniej ilości przedziałów, lub wagonów.

Skorzystajcie licznie z tej nadzwyczajnej sposobności.

NA UCHO:

1. Czy należysz już do „Stowarzyszenia Ch. N. N. S. P."?

2. Czy spełniasz swe obowiązki organizacyjne — przez pilne uczęszczanie na zebrania, wygłaszanie referatów, przez punktualne płacenie składek?

3. Ilu zwerbowałeś nowych członków naszej organizacji? ilu abonentów „Naucz. Pom."?

4. Czy nadesłałeś już referat lub lekcję do Redakcji „Naucz. Pom.?"

5. Ile egzemplarzy „Młodego Polaka" (Katowice — ul. Powstańców nr. 10 zaprowadziłeś! już w Swej szkole?

6. Znasz, czytasz i abonujesz „Szkołę Śląską?" (Adres — jak pod 5!)

7. Posiadasz już znakomity nasz „Informator Nauczycielski?" (cena 3,— zł. Biuro Naucz, Grudziadz — Rynek 15).

8. „Do miłego widzenia!" dnia 8 lipca 29 r. w Poznaniu!

ZAPAMIĘTAJCIE SOBIE NASZE ADRESY:

1. „Buro Nauczycielskie" — Grudziądz, ynek 15, tel. 713 — (Pom. Zarząd Okręgowy — Redakcja i Administracja „Nauczyciela Pomorskiego").

2. Komitet Zjazdowy — Poznań — ul. Działyńskich 4. (Poznański Zarząd Okręgowy);

3. Zarząd Główny: Warszawa — ul. Senatorska nr. 19 m. 13. (Redakcja i Administracja „Nauczyciela Polskiego" i „Szkoły");

4. Śląski Zarząd Okręgowy, Katowice — ul. Powstańców 10. („Młody Polak" i „Szkoła Śląska).

Zestawienie organizacyjne za miesiąc maj 1929 r.
Koła :

L. b.	POWIAT i KOŁO	Zmiany personalne i ilość członków dnia 31. V. 1929 r.			Nadesłało spis czł.	Nadesłało sprawozdania			za cały czas istnienia	Walne zebranie
		+	—	stan		roczne kasowe	roczne organiz.	mies.		
	I. Powiat Morski	—	**1**	**114**						
1	Puck	—	—	19	tak	tak	—	tak	—	14. IV. 29
2	Gdynia	—	—	41	tak	tak	tak	tak	tak	15.XII. 28
3	Swarzewo	—	—	23	tak	tak	tak	tak	tak	17.XII. 28
4	Krokowa	—	—	20	tak	tak	tak	tak	tak	
5	Karlikowo	—	1	11	tak	tak	tak	tak	tak	22. II. 29
	II. Pow. Wejherowo	**3**	—	**53**						
6	Wejherowo	3	—	43	tak	—	tak	tak	—	6. XI. 28
7	Szemud	—	—	10	—	—	—	—	-	
	III. Powiat Kartuzy	—	—	**147**						
8	Kartuzy	—	—	18	—	—	—	—	—	
9	Sierakowice	—	—	29	tak	tak	—	tak	tak	
10	Suleczyno	—	—	25	tak	tak	tak	tak	tak	2. III. 29
11	Przodkowo	—	—	16	tak	tak	tak	—	tak	1. XII. 28
12	Żukowo	—	—	9	tak	—	tak	tak	tak	
13	Chmielno	—	—	9	tak	—	—	—	tak	
14	Matarnia	—	—	7	—	—	—	—	—	
15	Hopowo	—	—	8	tak	tak	—	tak	tak	25. I. 29
16	Stężyca	—	—	16	tak	tak	tak	tak	—	5. I. 29
17	Szymbark-Goręczyn	—	—	10	—	—	—	tak	—	
	IV. Pow. Kościerzyna	—	**1**	**132**						
18	Kościerzyna	—	—	43	tak	tak	tak	tak	tak	26. I. 29
19	Lipusz	—	—	21	tak	—	tak	—	tak	7. XII. 28
20	Skarszewy	—	—	18	tak	tak	tak	tak	tak	17. I. 29
21	Stara Kiszewa	—	1	16	tak	tak	tak	tak	tak	2. III. 29
22	Liniewo	—	—	19	tak	tak	—	tak	—	
23	Jezierce	—	—	15	tak	—	—	—	tak	
	V. Powiat Tczew	**3**	**1**	**72**						
24	Tczew	3	1	49	tak	tak	tak	tak	tak	26. I. 29
25	Pelplin	—	—	23	tak	—	tak	tak	tak	1. II. 29
	VI. Pow. Starogard	—	—	**140**						
26	Starogard	—	—	30	tak	—	—	tak	tak	26. I. 29
27	Skórcz	—	—	42	tak	tak	tak	tak	tak	7. II. 28
28	Łubichowo	—	—	33	tak	tak	tak	tak	tak	12. III. 29
29	Osiek	—	—	12	tak	tak	tak	tak	tak	13. III. 29
30	Pińczyn	—	—	7	tak	tak	—	tak	tak	
31	Piece	—	—	16	tak	tak	—	tak	tak	26. III. 29
	VII. Pow. Gniew	—	—	**83**						
32	Gniew	—	—	50	tak	tak	tak	—	—	15.XII.28.
33	Czerwińsk-Smętowo	—	—	33	tak	—	—	—	—	
	VIII. Pow. Chojnice	—	—	**107**						
34	Chojnice	—	—	26	tak	tak	tak	tak	tak	
35	Czersk	—	—	27	tak	tak	—	tak	tak	
36	Brusy	—	—	21	tak	—	tak	tak	—	
37	Brzeźno	—	—	15	—	—	—	tak	—	
38	Wiele	—	—	18	tak	—	—	tak	—	1. III.28
	IX. Pow. Sępólno	**3**	—	**48**						
39	Sępólno (koło pow.)	3	—	48	tak	tak	tak	tak	tak	14. I. 28

L. b.	POWIAT i KOŁO	Zmiany personalne i ilość członków dnia 31. V. 1929 r. +	—	stan	Nadesłało spis czł.	Nadesłało sprawozdania roczne kasowe	organiz.	mies.	za cały czas istnienia	Walne zebranie
	X. Pow. Tuchola	**10**	**4**	**67**						
40	Tuchola	—	4	35	tak	tak	tak	tak	tak	7 XII. 29
41	Śliwice	—	—	10	tak	—	—	tak	—	17. II. 29
42	Cekcyn	—	—	12	tak	tak	—	tak	tak	10. III. 29
43	Bysław	10	—	10	tak	—	—	tak	tak	14. V. 29
	XI Pow. Świecie	**20**	**5**	**160**						nowe koło
44	Swiecie	3	—	30	tak	tak	tak	tak	tak	15.XII.28
45	Nowe	—	—	23	tak	tak	—	tak	—	
46	Warlubie	—	1	14	tak	tak	tak	tak	—	
47	Osie	—	—	10	tak	tak	tak	tak	—	13.I. 29
48	Bukowiec	2	—	17	tak	tak	tak	tak	tak	5. I. 29
49	Pruszcz	—	—	23	tak	tak	tak	tak	tak	5 I 29
50	Jeżewo	—	4	17	tak	tak	tak	tak	—	
51	Swiekatowo	3	—	14	tak	tak	tak	tak	tak	11. II. 29
52	Lniano-Drzycim	12	—	12	—	—	—	tak	tak	12. V. 29
	XII. Pow. Grudziądz	**4**	—	**156**						Nowe koło
53	Grudziądz	4	—	85	tak	tak	tak	tak	—	14. I. 29
54	Radzyn	—	—	14	tak	tak		tak	—	12.XII.28
55	Łasin	—	—	22	tak	tak		tak	tak	
56	Gruta	—	—	21	tak	tak		tak	—	5. I. 29
57	Dusocin	—	—	14	tak	tak	tak	tak	—	
	XIII. Pow. Chełmno	—	**1**	**70**						
58	Chełmno	—	—	43	tak	tak	tak	tak	tak	13. I. 29
59	Lisewo	—	—	17	tak	tak	tak	tak	—	1. XII 28
60	Dąbrowa Chełmińska	—	1	10	tak	tak	tak	tak	—	
	XIV. Pow. Toruń	**2**	—	**128**						
61	Toruń	2	—	67	tak	—	tak	tak	tak	15.XII.28
62	Chełmża	—	—	61	tak	tak	tak	tak	tak	19. I. 29
	XV. Pow. Wąbrzeźno	—	—	**66**						
63	Wąbrzeźno	—	—	33	tak	tak	tak	tak	tak	16. II. 29
64	Kowalewo	—	—	24	tak	tak	tak	tak	tak	15 XII. 28
65	Król. Nowawieś	—	—	9	tak	—	—	tak	tak	9. I. 29
	XVI. Pow. Brodnica	—	—	**125**						
66	Brodnica	—	—	50	tak	—	tak	tak	—	25. II. 28
67	Lidzbark	—	—	17	tak	—	—	—	—	
68	Polskie Brzozie	—	—	19	tak	tak	tak	tak	tak	14. I. 28
69	Jabłonowo	—	—	19	tak	—	tak	tak	tak	20. I. 28
70	Nieżywięć	—	—	20	tak	tak	tak	tak	tak	3. I. 28
	XVII. Pow. Lubawa	**2**	—	**128**						
71	Lubawa	—	—	36	tak	tak	tak	tak	—	9. II. 29
72	Nowemiasto	—	—	47	tak	tak	tak	tak	—	16. III.29
73	Lipinki	2	—	27	tak	tak	tak	tak	—	
74	Grodziczno	—	—	18	tak	tak	tak	tak	tak	23. III. 29
	XVIII. P. Działdowo	**4**	—	**41**						
75	Działdowo(koło pow.)	4	—	41	tak	tak	tak	tak	tak	5. I. 29
	XIX. Członkowie Korespondujący	**3**	—	**12**						
		3	—	12	tak	tak	tak	tak		
	75 czynnych Kół	54	13	1849 czł. w 75 kół	70 kół	49 kół	49 kół	65 kół	46 kół	51 kół
		41 członk. nadwyżka								

Zestawienie kasowe za miesiąc maj 1929 rok.

(Wpływy od Kół do Kasy Okręgowej od dnia 1 — 30. V. 1929 r.):

L. b.	KOŁO	Składki miesięczne miesiąc	ilość członków	suma	„Nauczyciel Pomorski"	Na inne cele	Razem
1	Król. Nowawieś	kwiecień	9	18,—			18,—
2	Król. Nowawieś	maj	9	18,—			18,—
3	Lniano	kwiecień	4				
		i maj	5	18,—	2,50		20,50
4	Sępólno	maj	45	90,—			90,—
5	Pelplin	maj	47	90,—	11,25		101,25
6	Lubichowo	maj	33	66,—	8,25		74,25
7	Krokowa	maj	20	40,—	5,—		45,—
8	Lipusz	maj	20	40,—	7,50		47,50
9	Lipusz	kwiecień	20	40,—	7,50		47,50
10	Stara Kiszewa	marzec	17	34,—	4,50		38,50
11	Skarszewy	maj	18	36,—	4,50		40,50
12	Toruń	maj	54	108,—	6,25		114,25
13	Lisewo	luty	17	34,—	8,50		42,50
14	Stężyza	kwiecień	16	32,—	4,—		36,—
15	Pińczyn	maj	6	12,—			12,—
16	Suleczyno	kwiecień	25	50,—	6,25		56,25
17	Wejherowo	marzec	34	68,—			
		i kwiecień	34	68,—	9,—		145,—
18	Chełmża	maj	58	116,—	14,50		130,50
19	Gniew i Czerwińsk	kwiecień	79	158,—			158,—
20	Nowemiasto	maj	47	94,—	11,75	8,—	113,75
21	Tuchola	marzec	36	72,—			72,—
22	Tczew	maj				10,—	10,—
23	Tczew	maj	49	98,—			
		i kwiecień	3	6,—	12,—		116,—
24	Cekcyn	maj	12	24,—	3,—		27,—
25	Osiek	maj	10	20,—	2,—		22,—
26	Lubiewo — Świekatowo	maj					
		maj	14	28,—	3,50	2,20	51,50
27	Grodziczno	maj	13	26,—	24,75		50,75
28	Lipiński	maj	27	54,—	6,75		60,75
29	Lubawa	maj	37	74,—	9,25		83,25
30	Skórcz	maj	41	82,			82,—
31	Działdowo	maj	38	76,—		59,50	135,50
32	Brusy	maj	4	8,—	4,25		12,25
33	Brusy	maj	17	34,—	4,25		38,25
34	Dąbrowa — Chełm.	listopad 28 r.	7	14,—			14,—
35	Dąbrowa — Chełm.	kwiecień	11	22,—	2,75		24,75
36	Śliwice	maj	9	18,—	2,25		20,25
37	Swarzewo	maj	22		5,50	—,40	5,90
38	Piece	maj	16	36,—	6,75		42,75
39	Grudziądz	maj }	}	}	}	}	}
40	Radzyn	maj }	}	}	}	}	}
41	Łasin	maj }	}	}	}	}	}

L. b.	KOŁO	Składki miesięczne: miesiąc	Składki miesięczne: Ilość członków	Składki miesięczne: suma	„Nauczyciel Pomorski“	Na inne cele	Razem
42	Dusocin	maj	135	270,—	33,75	27,—	333,75
43	Chełmno	maj	43	86,—	10,75		96,75
44	Nowe	maj	23	46,—	5,50		51,50
45	Leśno — Brusy	maj	6	12,—			12,—
46	Hopowo	maj	8	16,—	2,—		18,—
47	Czersk	maj	27	54,—			54,—
48	Czersk			42,75			42,75
49	Bukowiec	maj	17	34,—	4,25		38,25
50	Pruszcz	maj	23	46,—	11,50		57,50
51	Sierakowice	maj	29	58,—	7,—		65,—
52	Chojnice	maj	15	30,—	3,75		33,75
53	Wielki Komorsk	maj					
	Warlubie				3,75		3,75
54	Wiele	maj	18	36,—			36,—
55	Jastarnia					6,—	6,—
56	Toruń					10,—	10,—
57	Gruta	maj	12	24,—	3,—		27,—
58	Starogard	maj	25	50,—			50,—
59	Polskie Brzozie	kwiecień	14	28,—	3,50		31,50
60	Puck	maj					46,—
			1378	2.754,75	286,95	53,60	3.228,15.

Z KARTY ŻAŁOBNEJ.

W czwartek, dnia 16 maja, zmarł nasz długoletni członek i założyciel koła ś. p. Franciszek Fabian, kierownik szkoły powszechnej w Rożentalu. W zmarłym tracimy gorliwego i sumiennego kolegę i krzewiciela oświaty. Niechaj spoczywa w spokoju. Pogrzeb odbył się we wtorek 21 bm. w Pelplinie.

Stow. Chrześć.-Narod. Naucz. Sz. Pow. — ZARZĄD.

W dniu 23. 4. 29 r. zasnęła w Bogu po krótkich lecz cieżkich cierpieniach śp. Felicja Wiśniewska. Śp. Felicja Wiśniewska była gorliwą członkinią naszej organizacji, Koła Gdyni. Mimo podeszłego wieku i nadwątlonego zdrowia pracowała przy swym warsztacie do ostatnich sił.

Niech spoczywa w spokoju!

Zaraząd Koła Gdynia.

Zamknięcie redakcyjne:

niniejszego numeru: dnia 31. V. 29 r.
następnego numeru: dnia 30. VI. 29 r.